Begrunnelse for vedtak

Monomaster langs to strekninger av 420 kV Refsdal–Krossdalen

Vik, Vaksdal og Modalen kommuner og Voss herad

i Vestland fylke

NVE
Norges vassdrags- og energidirektorat

Tiltakshaver	Statnett SF
Referanse	202517365-33
Dato	10.11.2026
Ansvarlig	Ingrid Myrtveit
Saksbehandler	Herman Lange Johnsen og Sofie Moe Knudsen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

NVE
Norges vassdrags- og energidirektorat

Sammendrag

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) gir Statnett SF tillatelse til å bygge, eie og drive nye master, såkalte monomaster, til nye toppliner på to strekninger over ca. 5 km og 11,5 km i Vik, Vaksdal og Modalen kommuner og Voss herad i Vestland fylke. De to strekningene vil gå parallelt med den eksisterende 420 kV kraftledningen Refsdal–Krossdalen og er vist i kart 1. Tiltaket vil erstatte topplinene på dagens kraftledning på de samme strekningene. Tiltaket berører Stølsheimen landskapsvernområde.

NVE gir samtidig Statnett samtykke til ekspropriasjon for nødvendig grunn og rettigheter til å bygge, eie og drive anleggene etter ekspropriasjonsloven. NVE forutsetter at Statnett forsøker å komme fram til minnelige avtaler med berørte grunneiere og rettighetshavere. NVE gir også Statnett samtykke til allmannastevning for eventuelle rettigheter som rammes av inngrep langs de to omsøkte ledningsstrekkene for nye monomaster, herunder nærmere angitte stølsområder og felleseier.

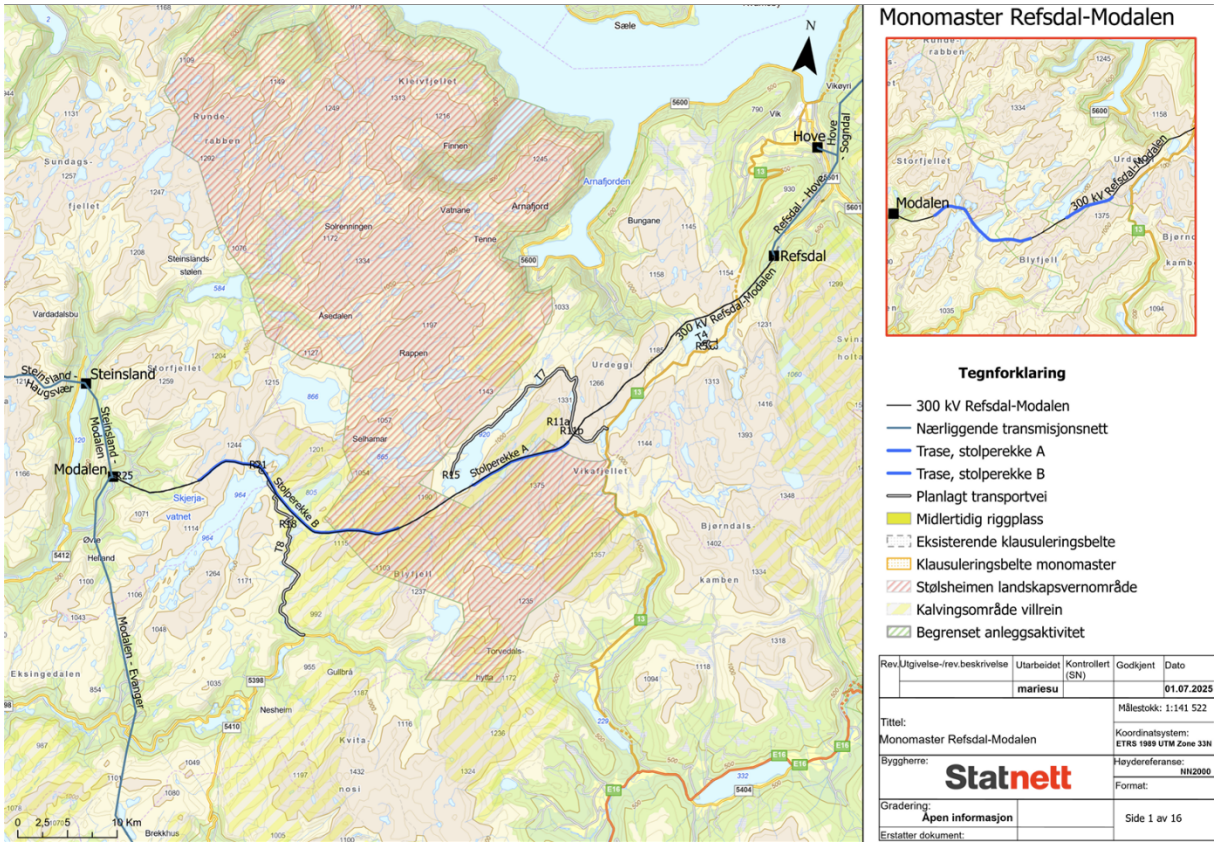

Kart 1: Omsøkte strekninger med monomaster for nye toppliner vist ved blå streker. Kilde: Statnetts konsesjonssøknad.

Hva mener høringspartene om tiltaket?

Flere høringsparter er opptatt av hensynet til Stølsheimen landskapsvernområde. Stølsheimen verneområdestyre bemerker at Statnett må søke om dispensasjon fra verneforskriften og naturmangfoldloven § 48. Vaksdal kommune, Voss herad, Bergen og Hordaland Turlag og

Stølsheimen verneområdestyre mener plasseringen av master blir viktig for å begrense virkningene på snøleievegetasjon. Villreinnemnda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell med flere gjør oppmerksom på at tiltaket går gjennom Fjellheimen villreinområde og mener det må tas flere hensyn for å unngå forstyrrelser av villreinen i anleggsperioden. Stølsheimen verneområdestyre mener det må gjennomføres kartlegging av en sensitiv art av rovfugl i hekketiden. Vestlandet fylkeskommune mener tiltaket medfører risiko for forurensing av vassdrag. Vaksdal kommune mener det må tas nødvendige hensyn for utmarksbeite for sau.

Hvorfor gir NVE tillatelse?

Det er i dag lav driftssikkerhet på 420 kV kraftledningen Refsdal–Krossdalen, som er viktig for å forsyne Bergensområdet med strøm, da deler av ledningen går i høyfjellsterreng fra 1 000 til 1 200 meter over havet der den er utsatt for store klimatiske påkjenninger som vind og isdannelse. Dette fører til høy feilhyppighet, eksempelvis ved at topplinen siger ned mot faselinene, som medfører overslag. Med tanke på viktigheten av ledningen for forsyningen av Bergensområdet og dagens utfordringer, er NVE enig at det er behov for tiltak som bedrer driftssikkerheten til ledningen. NVE mener tiltaket er nødvendig for å øke forsyningssikkerheten på ledningen.

Hva er de negative virkningene av tiltaket?

NVE mener monomastene vil representere et nytt visuelt element som vil øke de samlede visuelle virkningene av tekniske inngrep i området. Dette vurderes som særlig negativt der traseen går innenfor Stølsheimen landskapsvernområde. Monomastene vil også gå tett på to kulturminner ved Kvilesteinsvatnet og Katlavatnet. Mastepunktene vil gi direkte arealbeslag i snøleier og rødlistede arter knyttet til disse naturtypene. Videre kan anleggsarbeidet gi negative virkninger for villrein og rovfugl og medføre forstyrrelser for sauer på utmarksbeite.

Hvilke vilkår har NVE satt for å redusere de negative virkningene av tiltaket?

NVE stiller vilkår om at Statnett må utarbeide en detaljplan som beskriver hvordan anleggsarbeidet kan gjennomføres for å redusere negative virkninger for omgivelsene, herunder hvordan masteplasseringen skal være for å begrense de visuelle virkningene av tiltaket. Statnett må også i detaljplanen beskrive hvordan anleggsarbeidet og masteplasseringen skal være for å unngå direkte berøring av kulturminner. NVE stiller også vilkår om at Statnett skal benytte relevant fagkyndig kompetanse i den endelige plasseringen av mastene for å hensynta sårbar snøleievegetasjon, supplerende kartlegging av hekkeområder for en sensitiv fugleart, stans i anleggsarbeid i kalvingsperioden for villrein og etablering av et varslingssystem og rutiner for å holde oppsyn med villrein nær tiltaksområdet under anleggsarbeidet. Statnett må også beskrive i detaljplanen hvilke tiltak som skal gjennomføres for å begrense negative virkninger for berørte beitearealer.

NVE
Norges vassdrags- og energidirektorat

Innhold

1 Søknadene 5

1.1 Søknad om anleggskonsesjon 5

1.2 Søknad om ekspropriasjon 6

1.3 Søknad om allmannastevning 7

2 NVEs behandling av søknadene 7

2.1 Høring av søknadene 7

2.2 Mottatte høringsuttalelser 7

3 NVEs vurdering av søknaden etter energiloven 8

3.1 Behov for tiltak 8

3.2 Vurderte tekniske løsningsvalg 8

3.3 Arealbruk og forholdet til verneområder 10

3.4 Visuelle virkninger 10

3.5 Kulturminner og kulturmiljø 13

3.6 Naturmangfold 14

3.7 Landbruk og andre naturressurser 24

3.8 Luftfart 24

3.9 Naturfare 24

4 NVEs konklusjon og vedtak etter energiloven 25

4.1 Oppsummering av NVEs vurderinger 25

4.2 Anleggets utforming og avbøtende tiltak 26

4.3 NVEs konklusjon 27

5 NVEs vurdering av søknader om ekspropriasjon, allmannastevning og forhåndstiltredelse 27

5.1 Hjemmel 28

5.2 Omfang av ekspropriasjon 28

5.3 Interesseavveining 28

5.4 NVEs samtykke til ekspropriasjon 29

5.5 NVEs samtykke til allmannastevning 29

5.6 Forhåndstiltredelse 30

A Vedlegg – Oversikt over lovverk og behandlingsprosess 31

A.1 Energiloven _____31
A.2 Ekspropriasjonsloven _____31
A.3 Samordning med annet lovverk _____31
B Vedlegg – Høringsparter _____33

1 Søknadene

1.1 Søknad om anleggskonsesjon

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) mottok 17. november 2025 søknad om anleggskonsesjon fra Statnett SF for etablering av nye master, såkalte monomaster, til nye toppliner på to strekninger parallelt med dagens kraftledning Refsdal–Krossdalen[1] i Vik, Vaksdal og Modalen kommuner og Voss herad i Vestland fylke. De to strekningene er illustrert i kart 2 og berører Stølsheimen landskapsvernområde. Tiltaket vil erstatte topplinene på dagens kraftledning på de samme strekningene. Statnett skriver at den nevnte ledningen er viktig for strømforsyningen av Bergensområdet og mener tiltaket er nødvendig for å opprettholde driftssikkerheten i perioder med ising og sterk vind.

Statnett har tidligere fått konsesjon for å oppgradere ledningen fra 300 til 420 kV spenningsnivå og å bytte ut topplinen med armert fiberforbindelse for kommunikasjon. Statnett opplyser at arbeidet med å skifte ut topplinen på dagens ledning nå er under utførelse på de strekningene av ledningen som ikke omfattes av denne søknaden.

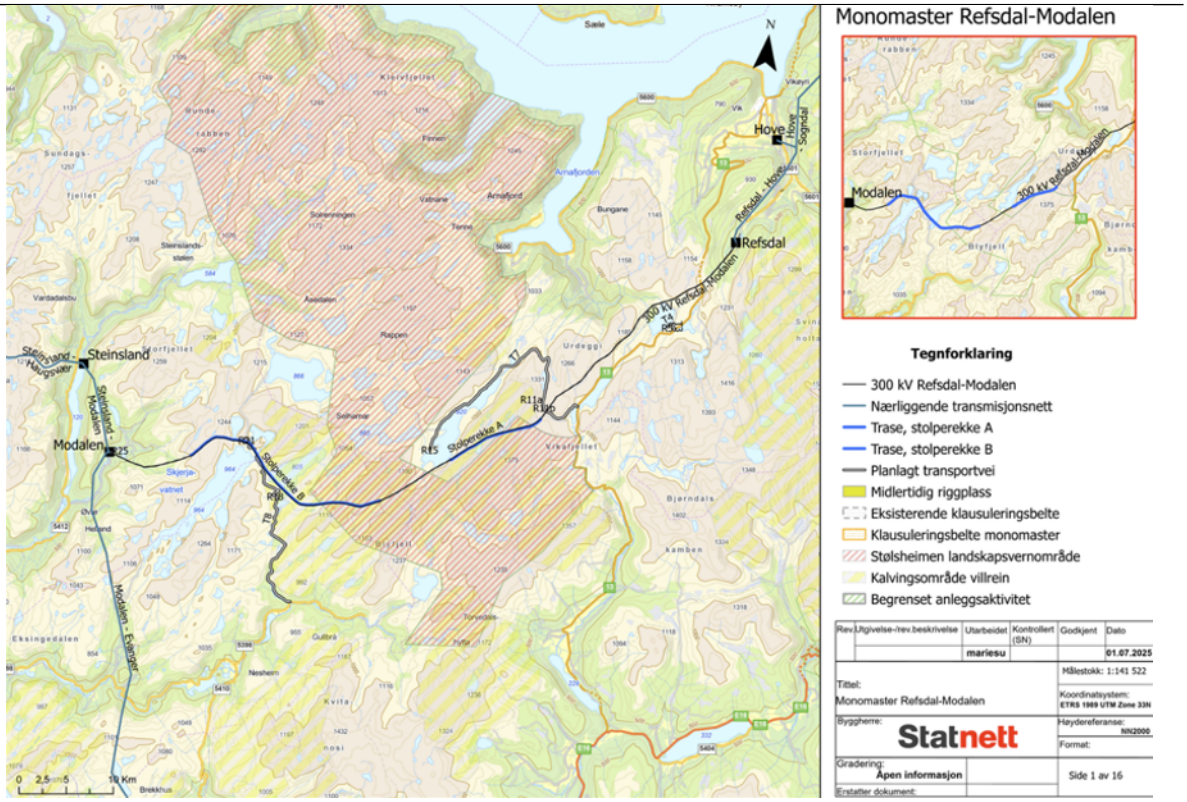

Kart 2: Omsøkte strekninger med monomaster for nye toppliner vist ved blå streker. Kilde: Statnetts konsesjonssøknad.

[1] NVE ga Statnett tillatelse til å bygge nye Krossdalen transformatorstasjon 2. oktober 2025, herunder legge 420 kV ledningen fra Refsdal inn til den nye stasjonen. NVE vil derfor omtale 420 kV ledningen som Refsdal–Krossdalen, fremfor Refsdal–Modalen, i dette vedtaket.

Fra Snjodalen til Kvilesteinsvatnet, kalt stolperekke A i kartet over, planlegger Statnett å etablere 22 master over en strekning på ca. 5 km sør for dagens ledning. Fra Kvanndalsleitet til Austredalen, kalt stolperekke B i det samme kartet, planlegger Statnett å bygge 45 master på nordsiden av dagens ledning over en strekning på ca. 11,5 km. De to strekningene der Statnett søker om å rive eksisterende toppliner er om lag 5,1 og 9,9 km lange.

Statnett søker om å bygge mastene som monopæler i stål med betongfundamenter med en samlet høyde på maksimalt 20 meter som vist i bilde 1. Mastepunktene vil ha et samlet arealbeslag på om lag to ganger to meter. Avstanden fra de nye mastene til ytterfasen på dagens 420 kV ledning vil bli om lag 20 til 30 meter. Statnett vil også etablere jordforbindelse fra de nye monomastene inn til hvert eksisterende mastepunkt for å sikre en gjennomgående jording for ledningen. Denne vil så langt det lar seg gjøre graves ned. Dersom dette enkelte steder ikke er mulig vil den legges i rør som klamres til fjellet.

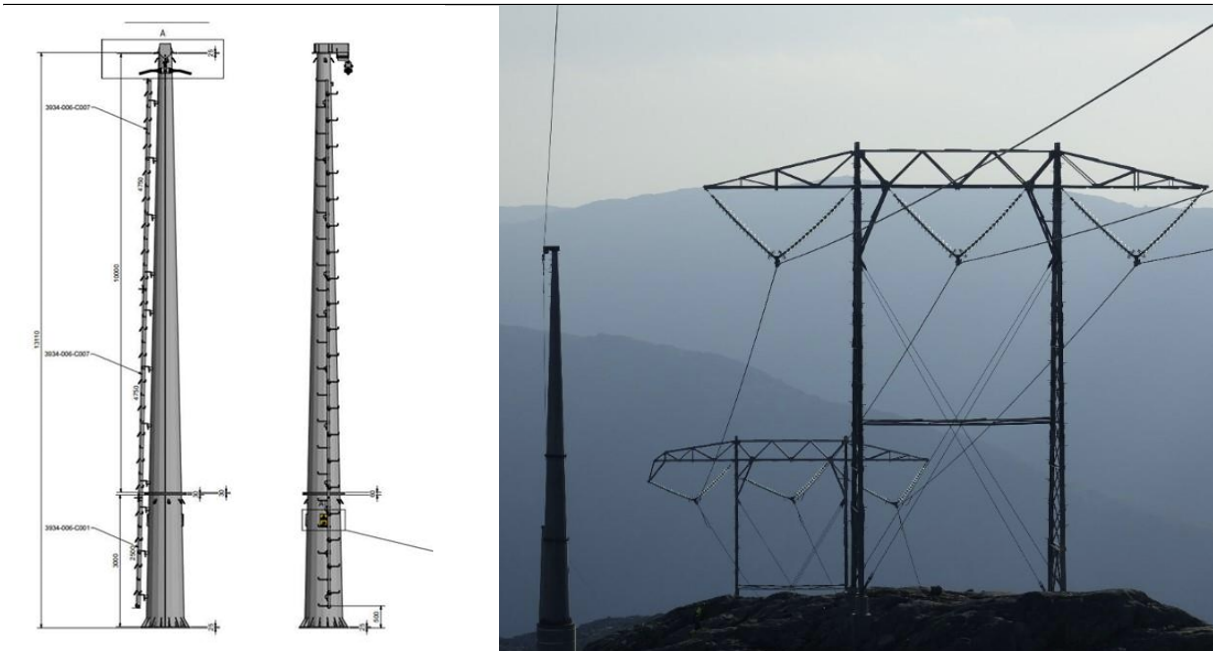

Bilde 1: Illustrasjonsbilder av omsøkte monomaster. Kilde: Statnetts konsesjonssøknad.

Statnett søker videre om å benytte syv midlertidige rigg- og anleggsplasser og fire eksisterende veger. Fem[2] av de syv rigg- og anleggsplassene Statnett søker om å benytte er allerede opparbeidet i forbindelse med Statnetts arbeid med å oppgradere ledningen fra 300 kV til 420 kV spenningsnivå.

1.2 Søknad om ekspropriasjon

Statnett søker også om ekspropriasjonstillatelse for nødvendig grunn og rettigheter til å bygge, eie og drive de omsøkte anleggene etter ekspropriasjonsloven, herunder rettigheter for all nødvendig ferdsel og transport. Samtidig søker de om forhåndstiltredelse, som innebærer at grunn og

[2] Statnett opplyser på e-post 8. oktober 2026, NVE-ref. 202517365-43, at dette gjelder rigg- og anleggsplassene merket R5, R11a og b, R15 og R25 i den vedlagte kartserien til søknaden.

rettigheter kan tas i bruk før skjønn er avholdt. Statnett skriver de vil ta initiativ til å inngå minnelige avtaler med berørte grunneiere.

1.3 Søknad om allmannastevning

Statnett søker videre om tillatelse til innstevning av grunneiere, såkalt allmannastevning. De begrunner dette med at store deler av området består av umatrikulert grunn og at noen av de berørte eiendommene er dødsbo som ikke er skiftet. Statnett skriver at de har foretatt undersøkelser for å avdekke hvem som er reelle og formelle eiere av disse eiendommene, men at eierforholdene fortsatt er uklare.

2 NVEs behandling av søknadene

NVE behandler konsesjonssøknaden etter energiloven og søknad om ekspropriasjonstillatelse etter ekspropriasjonsloven. Konsesjonssøknaden og konsekvensutredningen behandles også etter plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredninger, der NVE er ansvarlig myndighet for behandling av energianlegg etter denne forskriften. Tiltaket skal også avklares etter andre sektorlover som kulturminneloven, naturmangfoldloven og vernebestemmelsene til Stølsheimen landskapsvernområde. En nærmere omtale av lover og forskrifter finnes i vedlegg A.

2.1 Høring av søknadene

NVE sendte konsesjonssøknaden med konsekvensutredning, og søknad om ekspropriasjon, allmannastevning og forhåndstiltredelse, på høring 10. juni 2026. Statnett videresendte høringsbrevet til berørte grunneiere og rettighetshavere den 17. juni 2026. Fristen for å komme med høringsuttalelse til søknaden ble satt til 14. august 2026. De berørte kommunene ble bedt om å legge søknadene ut til offentlig ettersyn. Den offentlige høringen av søknadene ble kunngjort i Norsk lysingsblad 10. juni 2026 og i Avisa Hordaland og Sogn Avis 16. juni 2026 og i Vaksdalsposten 18. juni 2026. Hvilke instanser som fikk søknaden på høring, er vist i tabell 1 i vedlegg B.

2.2 Mottatte høringsuttalelser

NVE mottok totalt ni høringsuttalelser til søknadene. Statnett kommenterte uttalelsene i brev av 22. september 2026.

Flere høringsparter er opptatt av hensynet til Stølsheimen landskapsvernområde, herunder Stølsheimen verneområdestyre som bemerker at Statnett må søke om dispensasjon for gjennomføring av tiltaket fra verneforskriften og naturmangfoldloven § 48. Vaksdal kommune, Voss herad, Bergen og Hordaland Turlag og Stølsheimen verneområdestyre mener plasseringen av master blir viktig for å begrense virkningene på naturtypen snøleie og andre naturverdier. Villreinnemnda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell med flere gjør oppmerksom på at tiltaket går gjennom Fjellheimen villreinområde og mener en rekke avbøtende tiltak må gjennomføres for å unngå forstyrrelser av villreinen i anleggsarbeidet. Stølsheimen verneområdestyre mener videre det må gjennomføres kartlegging av en sensitiv art av rovfugl i hekketiden. Vestlandet fylkeskommune mener tiltaket medfører risiko for forurensing av vassdrag i tiltaksområdet. Vaksdal kommune mener det må tas nødvendige hensyn for utmarksbeite for sau. Luftfartstilsynet mener flysikkerhetsmessige virkninger må utredes før det gis konsesjon.

NVE
Norges vassdrags- og energidirektorat

NVEs vurdering av søknaden etter energiloven gjøres i kapittel 3. NVE gjengir i dette kapitlet de høringsuttalelsene, og Statnetts kommentarer, som er relevante for våre vurderinger. Høringsuttalelsene og Statnett kommentarer er tilgjengelige via eInnsyn ved å klikke på denne lenken.

3 NVEs vurdering av søknaden etter energiloven

Konsesjonsbehandling etter energiloven innebærer en konkret vurdering av de fordeler og ulemper tiltaket har for samfunnet som helhet. NVE gir konsesjon til anlegg som vurderes som samfunnsmessig rasjonelle. Det vil si at de positive konsekvensene av tiltaket må være større enn de negative. Vurderingen av om det skal gis konsesjon til et omsøkt tiltak er en faglig skjønnsvurdering. NVE vil i dette kapitlet redegjøre for vår vurdering av Statnetts søknad.

3.1 Behov for tiltak

Statnetts begrunnelse for å gjøre tiltak er lav driftssikkerhet på ledningen Refsdal–Krossdalen. De opplyser at deler av ledningen går i høyfjellsterreng fra 1 000 til 1 200 meter over havet der den er utsatt for store klimatiske påkjenninger som vind og isdannelse. Dette fører til høy feilhyppighet på ledningen, eksempelvis ved at topplinen siger ned mot faselinene, som medfører overslag.

Bergensområdet forsynes i dag av de tre ledningene Blåfalli–Mauranger–Samnanger, Sima–Samnanger og Sogndal– Krossdalen, der Refsdal–Krossdalen inngår som en delstrekning på sistnevnte ledning. Statnett skriver at Bergensområdet i vinterhalvåret, samt i perioder om våren og høsten, er et underskuddsområde som er avhengig av å få overført strøm fra omkringliggende områder. Statnett opplyser videre at forbruket i Bergensområdet vil øke med om lag 700 MW de neste årene som følge av elektrifisering av petroleumsindustri, vekst i alminnelig forbruk og landbasert industri. Underskuddet er derfor forventet å øke. Statnett mener derfor det er behov for å bedre driftssikkerheten til ledningen Refsdal–Krossdalen for å opprettholde overføringskapasiteten ut fra Sogn og ivareta forsyningssikkerheten til forbruket.

Med tanke på viktigheten av ledningen for forsyningen av Bergensområdet og dagens utfordringer, er NVE enig at det er behov for tiltak som bedrer driftssikkerheten til ledningen Refsdal–Krossdalen.

3.2 Vurderte tekniske løsningsvalg

Statnett har vurdert fire alternative tekniske løsningsvalg, i tillegg til det omsøkte alternativet der topplinen legges over på egen masterekke med monomaster over to strekninger parallelt med dagens ledning.

I nullalternativet skiftes den ordinære topplinen på hele strekningen, med unntak av mellom mast 98 til 104 der det i dag er etablert kabel for jording i bakken. På denne strekningen legger Statnett til grunn at det må etableres OPI-kanal med fiberforbindelse i bakken. Statnett mener nullalternativet vil ha like store utfordringer med driftsforstyrrelser relatert til klimapåkjenninger som i dag. I tillegg vil etablering av OPI-kanal innebære terrenginngrep. Statnett ønsker derfor ikke denne løsningen.

I nullplussalternativet skiftes topplinen ut på hele strekningen, også mellom mast 98 og 104. Statnett ønsker heller ikke denne løsningen da de mener den vil redusere driftssikkerheten til

Refsdal–Krossdalen ytterligere. Statnett bemerker også at levetiden til ledningen vil reduseres i dette alternativet.

I alternativ tre legges topplinen i bakken langs hele traseen. Statnett har lagt dette alternativet bort som følge av fare for skritt- og berøringsspenninger. Videre opplyser de at løsningen vil innebære sprengning og etablering av støpt rørkanal langs store deler av traseen da befaring av området viser at det er lite gravbare masser. Statnett mener dette vil gi langt større virkninger for miljø og samfunn enn det omsøkte alternativet. I tillegg vil løsningen bli vesentlig dyrere. Statnett ønsker derfor heller ikke dette alternativet.

I alternativ fire etableres det ny toppline under faselinene på mastene. Statnett opplyser at denne løsningen ikke vil opprettholde avstandskrav til bakken eller mekanisk belastning på mastene. Videre vil det medføre en lengre og sammenhengende utkobling av Refsdal–Krossdalen i anleggsperioden som vil svekke forsyningssikkerheten. Statnett ønsker derfor ikke å søke på denne løsningen.

Vaksdal kommune mener det må dokumenteres at det omsøkte tiltaket er nødvendig for å ivareta forsyningssikkerheten. Kommunen registrerer at Statnett har vurdert flere alternative løsninger og forventer at NVE gjør en grundig vurdering av disse. Bergen og Hordaland Turlag ber om at alternativet med underhengende toppline utredes nærmere siden de mener det vil gi mindre negative virkninger for rødlistede mosearter og landskapsvirkninger. I tillegg mener de risikoen for forurensende avrenning til vassdrag under anleggsarbeidet vil bli lavere.

Statnett utdyper i sine kommentarer til høringsuttalelsene at alternativet med underhengende toppline er umulig å få til uten å heve høyden på eksisterende master vesentlig eller å gjøre større terrenginngrep i den eksisterende traseen for å senke terrenget under faselinene. Statnett mener begge alternativene vil gi store inngrep og bemerker at de også vil bli svært dyre. I tillegg påpeker de igjen at behovet for utkobling et slikt alternativ vil medføre vil svekke forsyningssikkerheten.

NVE ba Statnett kommentere nærmere på hvorfor de har lagt alternativet med underhengende line bort i e-post av 29. september 2026. Statnett utdyper i e-post av 8. oktober 2026, NVE-ref. 202517365-43, at de eksisterende mastene ikke er prosjektert for underhengende toppline og derfor ikke enkelt kan bygges om. Hvis alternativet skulle blitt gjennomført på de aktuelle strekningene vil det kunne innebære utskifting av inntil 61 master med tilhørende fundamenter. Statnett opplyser i tillegg at det er usikkert om nye mastefundamenter kan etableres der dagens master står. Et alternativ til nye master vil være å senke terrenget under dagens ledninger for å oppnå nødvendig bakkeklaring. Statnett skriver dette vil innebære permanente terrenginngrep i form av omfattende graving og sprenging av fjell med tilhørende transport og fjerning av masser. De er derfor ikke enig med Bergen og Hordaland Turlag i at alternativet med underhengende line vil gi mindre negative virkninger for natur, landskap og vassdrag. Statnett opplyser videre at et grovt kostnadsestimat viser at et alternativ med underhengende line vil koste om lag 365 millioner kroner. I tillegg tilkommer flaskehalskostnader som følge av behovet for langvarig utkobling av ledningen i forbindelse med anleggsarbeidet.

NVE mener Statnetts argumenter tydelig viser at alternativet med underhengende line, og de øvrige vurderte alternativene, er dårligere løsninger for samfunnet enn det omsøkte alternativet. NVE kan heller ikke se at alternativet med underhengende line vil gi mindre negative virkninger for naturtyper, landskap og vassdrag slik Bergen og Hordaland Turlag skriver. Alternativet er i tillegg betydelig dyrere enn det omsøkte alternativet med monomaster og vil også svekke

forsyningssikkerheten under anleggsarbeidet. NVE vil derfor ikke be om nærmere utredning av dette, eller de andre, vurderte alternativene.

Statnett opplyser i søknaden at det omsøkte alternativet har en investeringskostnad på om lag 60 til 70 millioner norske kroner. NVE mener Statnett i tilstrekkelig grad har dokumentert at tiltaket er nødvendig og at verdien av den økte forsyningssikkerheten tiltaket bidrar til mer enn oppveier for investeringskostnadene. NVE mener videre de negative virkningene for miljø og samfunn, som Bergen og Hordaland Turlag tar opp, kan begrenses gjennom vilkår om avbøtende tiltak. NVE viser i den forbindelse til våre vurderinger i de påfølgende kapitlene.

3.3 Arealbruk og forholdet til verneområder

Begge de to omsøkte delstrekningene med monomaster berører Stølsheimen landskapsvernområde. Stølsheimen verneområdestyre opplyser at tiltaket er i strid med vernebestemmelsene og at Statnett derfor må søke om dispensasjon fra verneforskriften og naturmangfoldloven § 48. Vaksdal kommune mener at terskelen for å godkjenne nye inngrep i et verneområde må være høy. De forventer derfor at NVE og vernemyndigheten gjennom konsesjonsbehandlingen gjør en grundig vurdering av om vilkårene for dispensasjon fra verneforskriften er oppfylt og at det blir stilt strenge krav til gjennomføringen. Bergen og Hordaland Turlag mener det er viktig med en streng forvaltning av verneområdene.

Statnett skriver i søknaden at verneforskriften åpner for dispensasjon fra vernebestemmelsene for blant annet arbeid som vurderes å være av vesentlig verdi for samfunnet. Statnett skriver at de vil søke om dispensasjon slik Stølsheimen verneområdestyre skriver.

NVE legger til grunn at Statnett søker Stølsheimen verneområdestyre om dispensasjon fra verneforskriften og bemerker at vi ikke er rette myndighet for å vurdere om vilkårene for dispensasjon i forskriften er oppfylt. NVE vil videre i våre vurderinger vurdere å sette vilkår om avbøtende tiltak, blant annet til gjennomføringen av anleggsarbeidet, der vi mener det er fornuftig. Våre vurderinger av virkninger for relevante temaer og avbøtende tiltak følger i de neste kapitlene.

3.4 Visuelle virkninger

NVE vil i dette kapitlet vurdere tiltakets visuelle virkninger for friluftsliv, naturopplevelser, kulturmiljøer og synlighet fra bolig- og fritidsbebyggelse. Vurderingene begrenser seg til de visuelle virkningene og omfatter ikke direkte arealinngrep. Virkninger i anleggsfasen vil være forbigående og vektlegges ikke i vurderingene av visuelle virkninger.

Statnett har søkt om å etablere de to nye masterekkene med monomaster langs den eksisterende kraftledningen fra Refsdal til Krossdalen. De to strekningene går i høyfjellsterreng der det i liten grad er bolig- og fritidsbebyggelse. På den ene strekningen, fra Snjodalen til Kvilesteinsvatnet, søker Statnett om å etablere monomaster over en strekning på ca. 5 km sør for dagens ledning. På den andre strekningen, fra Kvanndalsleitet til Austredalen, søker Statnett om å bygge monomastene på nordsiden av dagens ledning over en strekning på ca. 11,5 km.

Multiconsult har på oppdrag fra Statnett konsekvensutredet tiltakets virkninger for landskap, friluftsliv og kulturmiljø. I den forbindelse har de visualisert hvordan monomastene vil se ut fra flere fotostandpunkter, blant annet ved Kvanndalsskaret i Stølsheimen landskapsvernområde vist i bilde 2 der mastene er omsøkt nord for dagens ledning.

Bilde 2: Visualisering av monomastene nord for eksisterende kraftledning sett fra fotostandpunkt to (øverst) og tre (nederst) i Stølsheimen landskapsvernområde ved Kvanndalsskaret. Kilde: Multiconsults konsekvensutredning.

Multiconsult vurderer at tiltaket gir *middels negativ* konsekvensgrad for landskap. Dette skyldes i hovedsak virkningene for Stølsheimen landskapsvernområde, som er gitt svært stor verdi, der Multiconsult mener påvirkningen vil bli forringet. Det trekkes frem at ledningen her særlig blir synlig nord for Kvanndalsskaret der dalen åpner seg opp i et bredt og relativt flatt landskapsrom.

Multiconsult opplyser at tiltaket er i strid med vernebestemmelsene til landskapsvernområdet og at inngrepet i verneområdet alene bidrar til å øke den samlede konsekvensgraden for landskap fra noe til middels negativ. Multiconsult vurderer ellers at de nye mastene vil oppleves som dominerende på kort avstand, men at de på lengre avstand vil bli mindre tydelige og i større grad vil oppfattes som en del av den eksisterende ledningen. De mener videre at landskapsbildet vil bli uryddig siden de nye mastene ikke nødvendigvis vil bli stående ved siden av dagens master. Multiconsult vurderer at aktuelle avbøtende tiltak vil være å begrense terrenginngrep som kan gi permanente sår i landskapet og at den nye traseen i størst mulig grad må følge dagens ledning og masteplassering. Fargesetting vurderes også som aktuelt i mindre landskapsrom.

Multiconsult gir konsekvensgrad *noe negativ* for friluftsliv som følge av påvirkning på delområdene Skjelingen–Kvanndalsskaret, Kvanndalsleitet, Kvanndalsskaret og Kvanndalsskaret–Gavlafjellet. For førstnevnte delområde vurderer Multiconsult at monomastene særlig vil bli synlig for de som går tur i Snjodalen langs dagens ledning. Monomastene kan også bli synlig fra Skjelinganosi. I delområdet Kvanndalsleitet skriver Multiconsult at den første monomasten på stolperekke B vil gå tett på en skiløype og bli synlig på avstand for de som bruker løypene nordover. For delområdet Kvanndalsskaret krysser dagens ledning en sti mellom Ekse og Selhamar der den er synlig for brukere som både går nord- og sørover. Multiconsult vurderer at monomastene vil øke de visuelle virkningene for brukerne av dette området. Avslutningsvis, mener de monomastene vil bli spesielt synlig fra de østre delene av delområdet Kvanndalsskaret–Gavlafjellet som er mer uberørt enn områdene lenger vest som er preget av blant annet dammer, reguleringsmagasiner og veier.

For kulturmiljø, vurderer Multiconsult at konsekvensgraden blir *noe negativ*. Dette skyldes noe forringet påvirkning i et område ved Katlavatnet som gis middels verdi. Området består av tre lokaliteter med fangstanlegg og to tidligere registrerte fangstgraver lenger sørvest, der Multiconsult vurderer at monomastene særlig vil bli synlig fra kulturminnene 300932 og fire vist i kart 3. Multiconsult vurderer at området har middels verdi da fangstgraver kan gi store opplevelsesverdier, men at de aktuelle gravene er rast sammen og knapt nok er synlige.

Statsforvaltaren i Vestland mener monomastene vil bli et godt synlig landskapsinngrep. Samtidig vurderer de at de visuelle virkningene av det omsøkte tiltaket vil reduseres siden monomastene vil gå parallelt med den eksisterende 420 kV-ledningen. Vestland fylkeskommune mener virkningene for friluftsliv vil bli små siden den nye traseen vil gå tett på dagens ledning. Vaksdal kommune mener det blir viktig at blant annet masteplasseringen optimaliseres for å redusere virkningene for landskapet. Bergen og Hordaland Turlag viser til Stortingsmelding 18 (2015-2016) og mener virkningene for friluftsliv må vurderes bredere enn det KU-metodikken legger til grunn.

NVE mener konsekvensutredningen og høringsuttalelsene viser at monomastene vil representere et nytt visuelt element som vil øke de samlede visuelle virkningene av tekniske inngrep i området. Dette vurderes som særlig negativt der traseen går innenfor Stølsheimen landskapsvernområde. NVE mener samtidig det vil være mulig å redusere de visuelle virkningene ved avbøtende tiltak og registrerer at Multiconsult vurderer flere alternativer i konsekvensutredningen. NVE mener særlig forslaget om at den nye traseen med monomaster i størst mulig grad må følge dagens 420 kV-ledning og tilhørende masteplassering vil være relevant i denne saken. Multiconsult vurderer parallellføring som særlig aktuelt der ledningene kan bli dominerende mot horisonten eller andre sårbare elementer. NVE stiller derfor vilkår om at Statnett i detaljplanen må beskrive hvordan masteplasseringen skal være for å begrense de visuelle virkningene av tiltaket. NVE bemerker også monomastene vil bli langt lavere enn dagens master. NVE viser i den forbindelse til at Multiconsult

opplyser at høyden på dagens master er i underkant av 34 meter, mens de nye mastene maksimalt vil bli 20 meter høye.

NVE viser ellers til at masteplasseringer også blir viktig i denne saken for å unngå inngrep i naturtyper og kulturminner, se kapittel 3.5 og 3.6. Dersom masteplasseringer vil innebære en avveining mellom landskap, naturtyper, kulturminner eller andre hensyn, må Statnett opplyse om dette i detaljplanen og begrunne de valgene som er tatt.

NVE viser videre til at vår detaljplanveileder blant annet stiller krav om at Statnett i detaljplanen må beskrive hvilke tiltak de skal gjennomføre for å istandsette berørte områder slik at virkningene for landskap og miljø blir minst mulig.

NVE viser avslutningsvis til at § 17 i forskrift om konsekvensutredninger blant annet stiller krav til at utredninger skal følge anerkjent metodikk. For utredninger av virkninger for friluftsliv anses metodikken i Miljødirektoratets veileder M-1941 som anerkjent metodikk. NVE viser til at Multiconsult har utredet virkningene for friluftsliv i tråd med metoden i M-1941 og vil derfor ikke be om en bredere utredning av friluftsliv slik Bergen og Hordaland Turlag ber om.

3.5 Kulturminner og kulturmiljø

Dette kapitlet handler om direkte inngrep i automatisk fredete kulturminner og kulturmiljøet (fra før 1537) og eventuelle vedtaksfredete kulturminner. Vurderingene av de indirekte virkningene på kulturminner og kulturmiljøer er beskrevet under temaet visuelle virkninger i kapittel 3.4.

Multiconsult skriver i KU-en at det tidligere ble kartlagt flere kulturminner knyttet til villreinfangst i området, i hovedsak fangstgraver slik som kulturminne fire vist i kart 3. Vestland fylkeskommune gjennomførte arkeologiske registreringer som følge av spenningsoppgraderingen av ledningen i 2022 og 2023 og flere av disse ble da kartlagt. I tillegg ble det funnet en ny lokalitet med minst tre fangstgraver som er automatisk fredet, vist ved kulturminneID 300932 i kartet. Multiconsult skriver at kulturminne nummer fire ikke er kartlagt nærmere, men at Vestland fylkeskommune har opplyst at det ikke er automatisk fredet. Multiconsult vurderer det som mulig at topplinene på de omsøkte monomastene vil gå over, eller tett på, de to kulturminnene og at masteplasseringen blir viktig for å unngå direkte arealinngrep. Statnett skriver i søknaden at de planlegger å plassere mastene utenfor kulturminnene slik at de ikke medfører direkte arealinngrep.

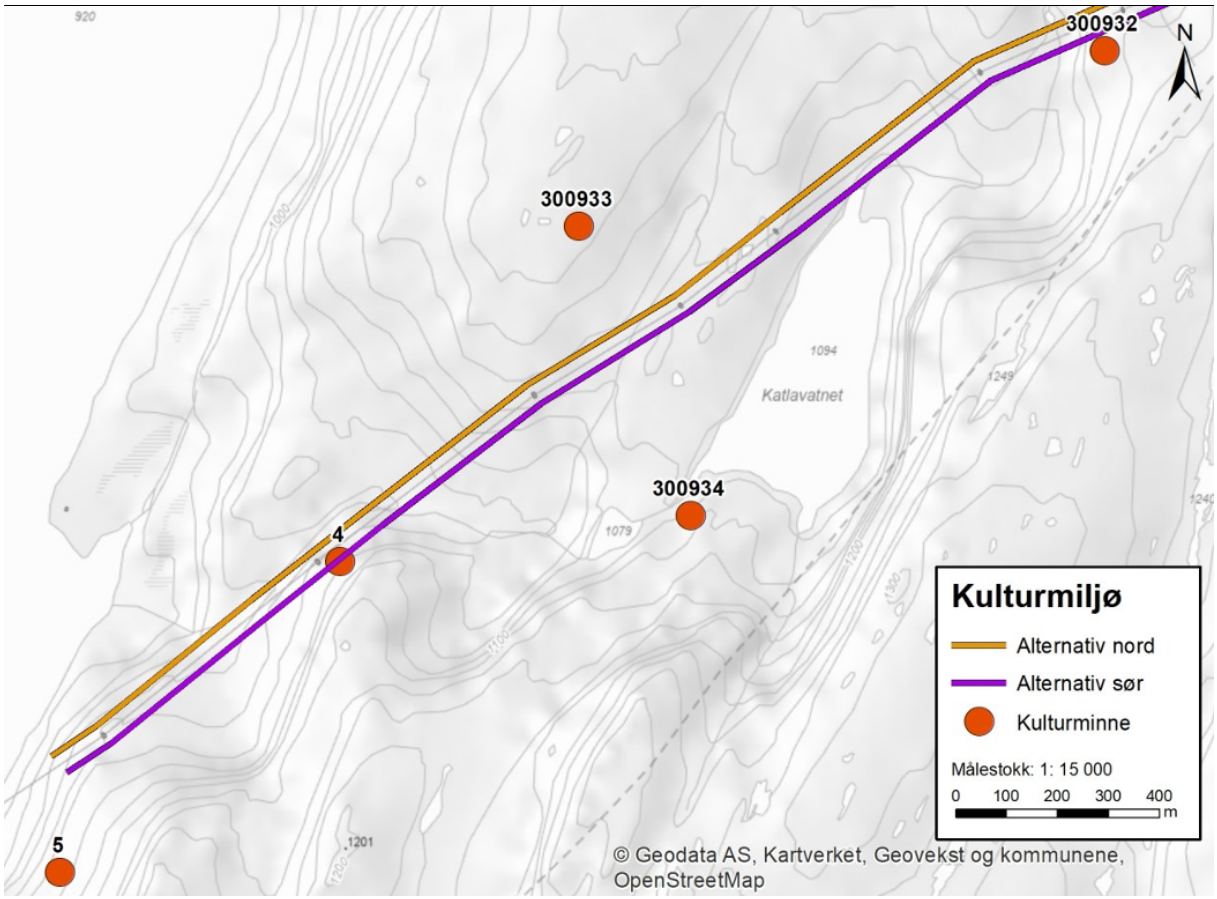

Kart 3: Kulturminner nær den ene omsøkte strekningen med monomaster (alternativ A) vist ved lilla strek. Kilde: Multiconsult sin konsekvensutredning.

Vaksdal kommune understreker at det må gjennomføres nødvendige avklaringer mot kulturminnemyndighetene før anleggsstart. Vestland fylkeskommune viser til at de tidligere har gjennomført arkeologisk registreringer og vurderer den tidligere kartleggingen som dekkende for området der Statnett nå søker om å sette opp monomaster.

NVE viser til at Vestland fylkeskommune allerede har undersøkt området og mener det vil være mulig å unngå direkte inngrep ved god planlegging av masteplasseringen og anleggsarbeidet. NVE stiller vilkår om at Statnett skal utarbeide en detaljplan der de blant annet skal beskrive hvordan anleggsarbeidet skal gjennomføres, og mastene skal plasseres, for å unngå direkte berøring av kulturminner, herunder kulturminne fire og 300932. For det tilfelle at det avdekkes hittil ukjente automatisk fredete kulturminner i tiltaksområdet, skal alt arbeid øyeblikkelig stanses, jf. kulturminneloven § 8, annet ledd og kulturminnemyndigheter varsles. NVE forutsetter at Statnett oppfyller kravene i kulturminneloven, og gjør oppmerksom på at de er ansvarlig for at fredete kulturminner ikke skades.

3.6 Naturmangfold

I henhold til naturmangfoldloven § 7 plikter NVE å legge til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 når det skal vurderes om det skal gis konsesjon til et tiltak eller ikke.

Nedenfor følger en systematisk gjennomgang av NVEs vurderinger av tiltaket opp mot naturmangfoldlovens paragrafer.

Naturmangfoldloven § 8 første ledd krever at vedtak som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget i denne saken bygger på beskrivelse og vurdering av tiltaket i søknaden med tilhørende konsekvensutredning og innkomne høringsuttalelser. NVE har også gjennomført søk i Miljødirektoratets Naturbase og Artsdatabankens Artskart.

En viss usikkerhet om hvorvidt vi besitter fullstendig kunnskap om de biologiske verdiene i influensområdet vil alltid være til stede. NVE vurderer likevel at den samlede dokumentasjonen som foreligger gir tilstrekkelig grunnlag for å drøfte og vurdere effekten av ledningen, i samsvar med kravet i naturmangfoldloven § 8. NVE mener det av føre-var-hensyn bør legges til grunn at området benyttes til hekking av en sensitiv art av rovfugl, jf. naturmangfoldloven § 9. NVE viser til våre vurderinger i kapittel 3.6.1.1 for nærmere vurderinger.

NVE vil redegjøre for våre vurderinger av virkningene for naturmangfoldet i de kommende kapitlene. NVE fokuserer i vurderingene kun på arter eller naturtyper som tiltaket kan gi vesentlige virkninger for.

3.6.1 Virkninger for naturmangfold

3.6.1.1 Fugl

Multiconsult har identifisert to økologiske funksjonsområder for arter innenfor influensområdet, NM4 Katlavatnet og NM5 Snjodalen-Gavlafjellet, vist i kart 4.

Multiconsult vurderer delområde NM4 Katlavatnet til å ha stor verdi da det fungerer som funksjonsområde for en art av rovfugl med status sårbar på Norsk rødliste for arter (VU). Arten ble observert under befaringen, og av føre-var-hensyn antas det at den hekker i området. Informasjon om hekkelokalitetene til den nevnte arten er å regne som sensitive artsdata og er unntatt offentlighet. Multiconsult viser til at arten er sårbar for kollisjon med kraftledninger. Det omsøkte tiltaket vil medføre en ny ledning og master ved siden av dagens eksisterende ledning. Multiconsult vurderer at dette vil øke kollisjonsrisikoen for fugl, men siden monomastene kun vil bestå av én enkelt line anslår de at effekten vil være liten. På bakgrunn av dette gir Multiconsult konsekvensgraden *noe negativ* for området.

Multiconsult vurderer delområde NM5 Snjodalen-Gavlafjellet til å ha middels verdi da det utgjør leveområde for fuglearter som er rødlistet som nær truet, og at området er stort og relativt uberørt. Av registrerte arter er fiskemåke (VU) påvist hekkende ved Kvilesteinsvatnet, og det antas at heilo og rødstilk (NT – nær truet) også hekker i influensområdet. I vurderingen av konsekvens har Multiconsult lagt til grunn at kraftledninger på et generelt grunnlag kan gi økt dødelighet for en rekke fuglearter. Av arter som er registrert i området som er spesielt utsatt er rovfugl som tilbringer mye tid i flukt, inkludert lavproduktive arter med høy kollisjonsrisiko som kongeørn og havørn. Multiconsult mener derfor tiltaket vil ha *noe negativ* konsekvens for området.

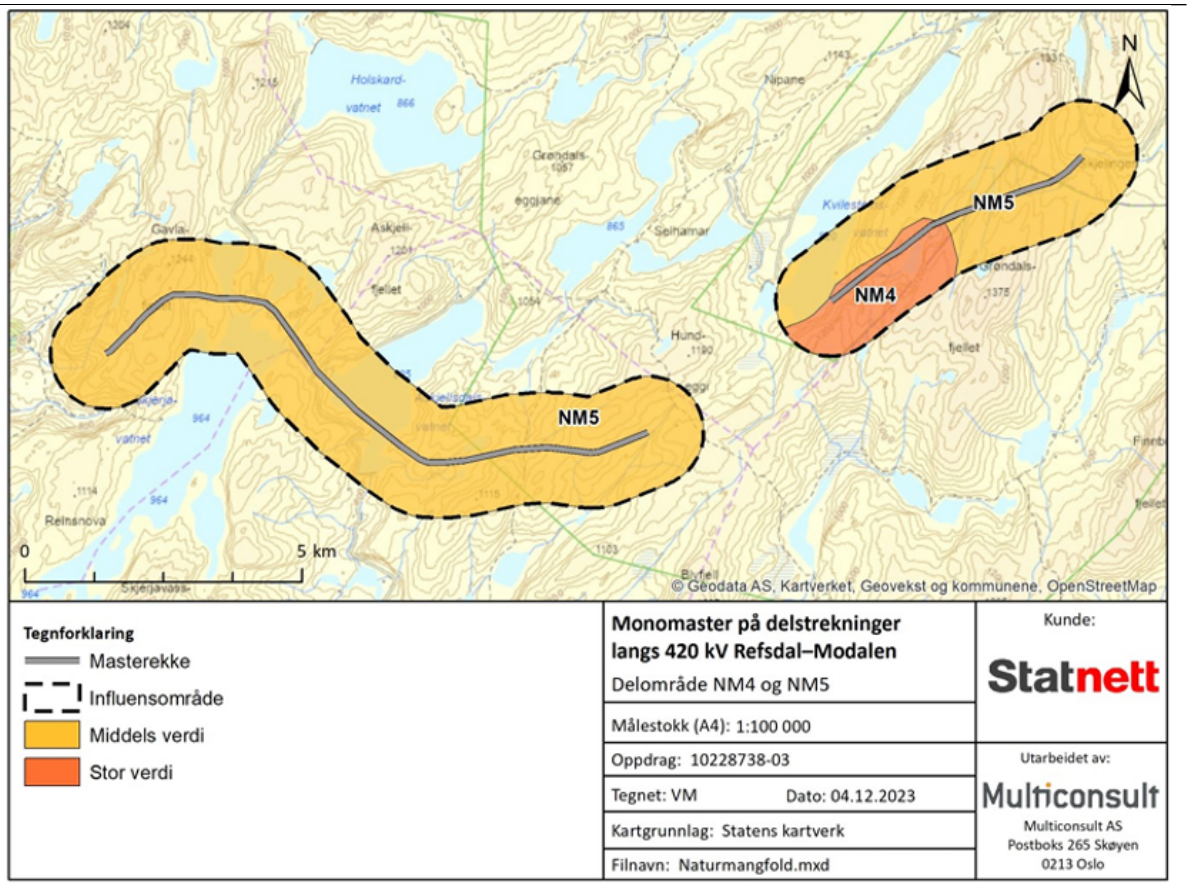

Kart 4: Delområde NM4 Katlavatnet og NM 5 Snjodalen-Gavlafjellet, som er gitt henholdsvis stor og middels verdi. Kilde: Multiconsults konsekvensutredning.

Multiconsult viser til at anleggsperioden vil skape støy og forstyrrelser, og vurderer at flere av fugleartene som har tilhold innenfor eller nær tiltaksområdet derfor trolig vil trekke bort fra de berørte områdene i denne perioden. Rovfugl, vadere og måker bruker området, som alle regnes som følsomme for forstyrrelser. Multiconsult mener at fugl særlig vil være sårbare i hekkeperioden siden forstyrrelser kan påvirke hekkesuksessen. Av sårbare arter som er registrert i influensområdet er fiskemåke, fjellvåk, hønsehauk, havørn og jaktfalk. Av føre-var-hensyn legges det til grunn at en sensitiv art av rovfugl hekker nær tiltaksområdet uten at dette er undersøkt i felt. Multiconsult anbefaler derfor at anleggsaktivitet ikke bør foregå i den sårbare perioden (mars-april).

Stølsheimen verneområdestyre peker på at registrering av fugl ble gjennomført i august, og mener det bør gjennomføres registreringer også i hekketiden fra mars, for å få bedre kunnskap om leveområde for rovfugl. Vestland fylkeskommune ber om at det i anleggsfasen tas spesielt hensyn til fugl og vilt i hekke- og yngletiden.

NVE vurderer at de største virkningene for fugl først og fremst vil være knyttet til forstyrrelser i anleggsperioden. Selv om anleggsperioden vil være forbigående, kan anleggsaktivitet i hekkeperioden potensielt føre til redusert hekkesuksess. NVE viser til at kartleggingen av fugl ble gjennomført i august, utenfor hekkeperioden for rovfugl. NVE er enig i at det av føre-var-hensyn, jf.

naturmangfoldloven § 9, skal legges til grunn at det forekommer hekking av den aktuelle fuglearten i deler av tiltaksområdet.

NVE stiller derfor vilkår om at Statnett må gjennomføre en supplerende kartlegging av om den aktuelle sensitive fuglearten hekker i tiltaksområdet innenfor delområdet NM4 Katlavatnet før særlig støyende arbeider kan starte dersom de må foregå i artens hekkeperiode fra mars til juli. Kartleggingen skal gjennomføres innenfor den aktuelle artens hekkeperiode og må gjennomføres på nytt hvert år det planlegges særlig støyende arbeider i hekkesesongen. Relevant fagkyndig kompetanse skal benyttes.

Dersom kartleggingen viser at hekking forekommer, skal det ikke gjennomføres særlig støyende anleggsarbeider som kan påvirke de kartlagte lokalitetene i artens hekkeperiode. Dette vil da gjelde for eksempel helikopterflyvning, sprengning og skjøting av liner. Dersom Statnett mener det likevel er nødvendig med særlig støyende arbeider i hekkeperioden, må de begrunne dette i detaljplanen og, i samråd med relevant fagkyndig kompetanse, beskrive og begrunne andre avbøtende tiltak som skal gjennomføres for å ivareta den aktuelle fuglearten.

3.6.1.2 Arter og naturtyper

Langs den omsøkte traseen er det mange rødlistede arter og naturtyper. Multiconsult har vurdert alle naturtypelokalitetene som ett delområde, NM2 Skjelingen-Gavlafjellet, da området er relativt ensartet i forhold til artsmangfold og naturtyper, vist i kart 5.

Delområdet består av til sammen 63 kjerneområder som har særlig høy tetthet av rødlistede arter. Disse har i hovedsak tilknytning til intermediære snøleier, våtsnøleier, kildepåvirkete snøleier og ekstremsnøleier. Alle disse faller inn under vurderingsenheten snøleie som er vurdert som sårbar (VU). I tillegg inngår snøleieberg, som er vurdert som nær truet (NT), stedvis som større sammenhengende arealer, og i mosaikk på jorddekt mark. Innenfor delområdet er det registrert 645 forekomster av 26 rødlistede moser og 105 forekomster av rødlistede karplanter. Det er i hovedsak arter knyttet til fattige og intermediære snøleier, snøleieberg og våtsnøleier som dominerer, men det er også funnet et fåtall mer kalkkrevende arter.

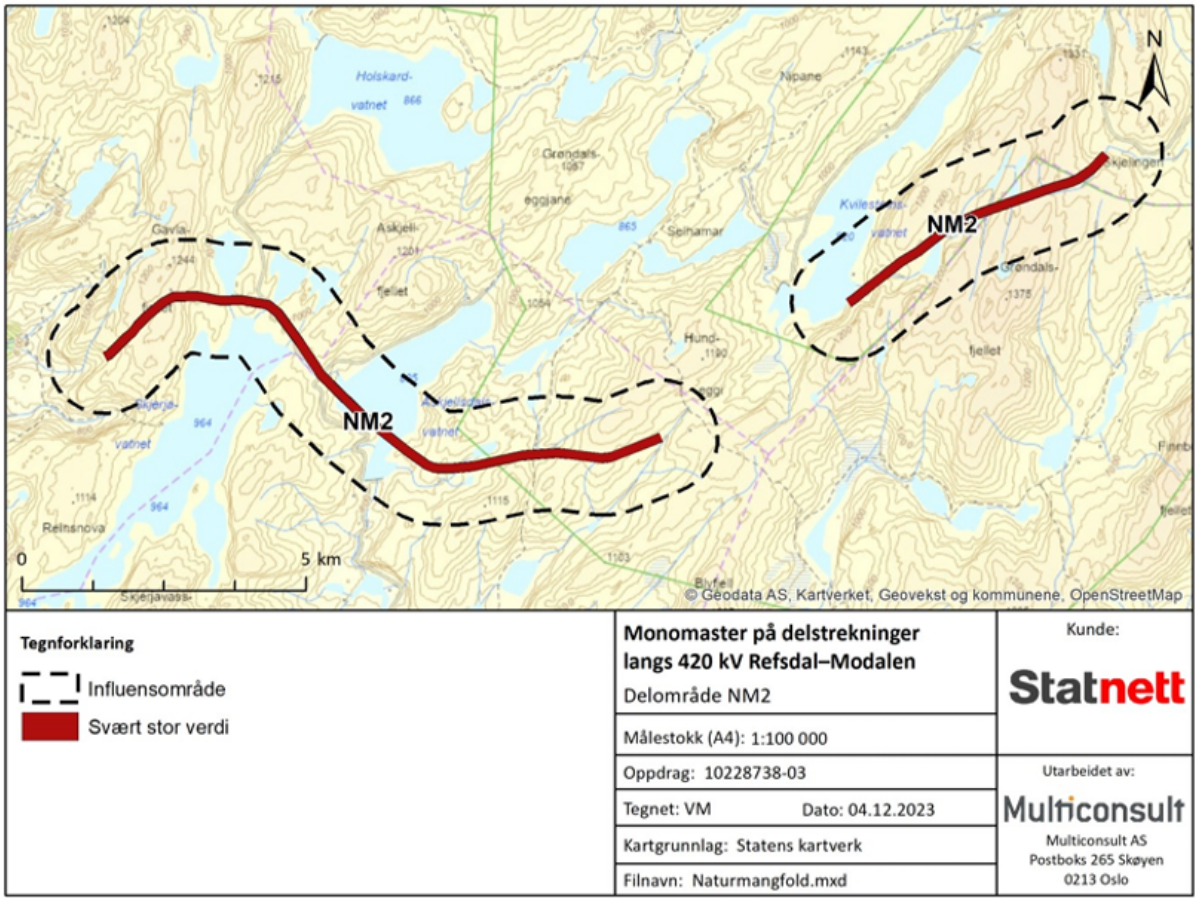

Kart 5: Delområde NM2 Skjelingen-Gavlafjellet. Kilde: Multiconsults konsekvensutredning.

Multiconsult vurderer at tiltaket vi gi *middels negativ konsekvens* som følge av at mastepunktene vil gi direkte inngrep i snøleievegetasjon av svært stor verdi. Ved vurdering av påvirkningen er det lagt til grunn at mastepunktene plasseres i mindre viktige områder så langt det lar seg gjøre. Dersom mastepunkter plasseres på viktige forekomster innenfor kjerneområdene vurderer Multiconsult at påvirkningen kan bli vesentlig høyere. Multiconsult skriver at den reelle påvirkningen på tiltaket nesten utelukkende vil avhenge av masteplasseringen. I anleggsfasen vurderer de at plantesamfunn kan påvirkes negativt om utstyr og maskiner lagres på sårbare områder, og at kjørespor kan gi skader som tar svært lang tid å restaurere.

For å redusere de negative virkningene, anbefaler Multiconsult at det bør være med botaniker med kompetanse på snøleienatur i plasseringen av mastepunkter og riggområder, slik at disse plasseres på de mest gunstige stedene. De anbefaler at endelig plassering av mastepunkter innenfor kjerneområdene bør avklares gjennom en detaljkartlegging i felt. For stolperekke A, som planlegges sør for eksisterende ledning, opplyser de at det ikke er gjennomført detaljkartlegging. Virkningene er derfor vurdert på bakgrunn av kartlagte verdier på nordsiden av dagens ledning, samt flyfoto. I tillegg skriver de at naturverdiene må hensyntas i detaljplanleggingen av anleggsaktivitet slik at påvirkningen begrenses så langt det er mulig.

Statsforvaltaren i Vestland, Vaksdal kommune, Voss herad og Stølsheimen verneområdestyre støtter Multiconsults forslag til avbøtende tiltak slik at inngrep i snøleievegetasjon og andre

naturverdier reduseres. Stølsheimen verneområdestyre mener også det bør være bedre kartlegging i felt av snøleier i influensområdet langs stolperekke A. Bergen og Hordaland Turlag peker på at snøleier med tilhørende mosearter er sårbare for klimaendringer, og trekker frem at Norge har et internasjonalt ansvar for å verne om dem. Turlaget ber NVE ta snøleiene på alvor for å sikre et mest mulig robust økosystem. Som et minimum mener de at det må settes vilkår for detaljeringen av nye masteplasseringer, slik at inngrep i verdifulle snøleier unngås.

Statnett opplyser at de har målt inn mastepunkter for monomastene i terrenget, og har bilder fra flere vinkler fra alle punktene tatt på barmark. De mener dette bør vurderes som grunnlag for en nærmere vurdering fra botaniker for å sikre at de har unngått de mest verdifulle punktene i snøleievegetasjon. Dersom det avdekkes konflikt med særlige verdier skriver de at mastepunkter kan justeres.

NVE vurderer at mastepunktene til monomastene vil gi negative virkninger for rødlistede arter og naturtyper i form av direkte arealbeslag. NVE registrerer at Multiconsult opplyser at hvert mastepunkt vil gi et arealbeslag på ca. to ganger to meter. NVE mener imidlertid at virkningene i stor grad kan reduseres gjennom god detaljplanlegging. NVE vil derfor stille vilkår om at Statnett skal benytte relevant fagkyndig kompetanse i den endelige plasseringen av mastepunktene og at mastene så langt det lar seg gjøre skal plasseres utenfor de mest verdifulle områdene i snøleievegetasjon. NVE stiller videre vilkår om at Statnett i detaljplanen må beskrive behov for ytterligere kartlegging. Dersom beslutningsgrunnlaget vurderes som for dårlig til å kunne hensynta snøleievegetasjon i masteplasseringen, må det gjennomføres ytterligere kartlegging. Statnett må også i detaljplanen beskrive hvordan snøleievegetasjon er ivaretatt.

NVE viser ellers til at masteplasseringer også er relevant for temaene visuelle virkninger og kulturminner i denne saken, se kapittel 3.4 og 3.5. Dersom masteplasseringer vil innebære en avveining mellom landskap, naturtyper, kulturminner eller andre hensyn, må Statnett opplyse om dette i detaljplanen og begrunne de valgene som er tatt.

3.6.1.3 Villrein

Multiconsult opplyser at det omsøkte tiltaket ligger innenfor Fjellheimen villreinområde. Influensområdet til tiltaket berører kalvingsområder og sommer-, høst- og vinterbeiter. Kalvingsområdene er vist i kart 6. Det er ikke registrert trekkveier som krysser kraftledningen, men området mellom Askjelldalsvatnet og Skjerjavatnet er vist som en funksjonell trekkpassasje. Multiconsult vurderer videre at selv om det ikke er registrert trekkruter vil villrein trekke under ledningen mange steder, og at tiltaket generelt vil øke dagens barriereeffekt. Multiconsult viser til at undersøkelser tyder på at kalving ikke påvirkes av kraftledninger utover anleggsfasen, og det forventes derfor ikke at de to rekkene med monomaster vil påvirke kalving i driftsfasen. Samlet vurderer Multiconsult at tiltaket gir *noe negativ* konsekvens.

Multiconsult peker på at virkninger for villrein potensielt er mye større i anleggsfasen enn i driftsfasen. Anleggsfasen vil medføre transport med helikopter og terrenggående kjøretøy. Multiconsult vurderer at støy og økt menneskelig aktivitet kan skremme og stresse villrein, gi nedsatt beiting og gjøre områder utilgjengelige for beiting og kalving. Multiconsult viser til at villreinen er spesielt sårbar for forstyrrelser i kalvingsperioden. Videre viser de til at for beite er villrein generelt mer sårbar for forstyrrelser vinterstid enn om sommeren fordi tilgjengelige beiter er mer begrenset. Multiconsult antar at byggingen ikke vil skje om vinteren, slik at tiltaket ikke vil påvirke villreinen i denne sårbare perioden. Når det gjelder sommerbeite vurderer Multiconsult at

tiltaket vil føre til forstyrrelser, men at det trolig ikke vil gi varige virkninger da det er store tilgjengelige beiteområder.

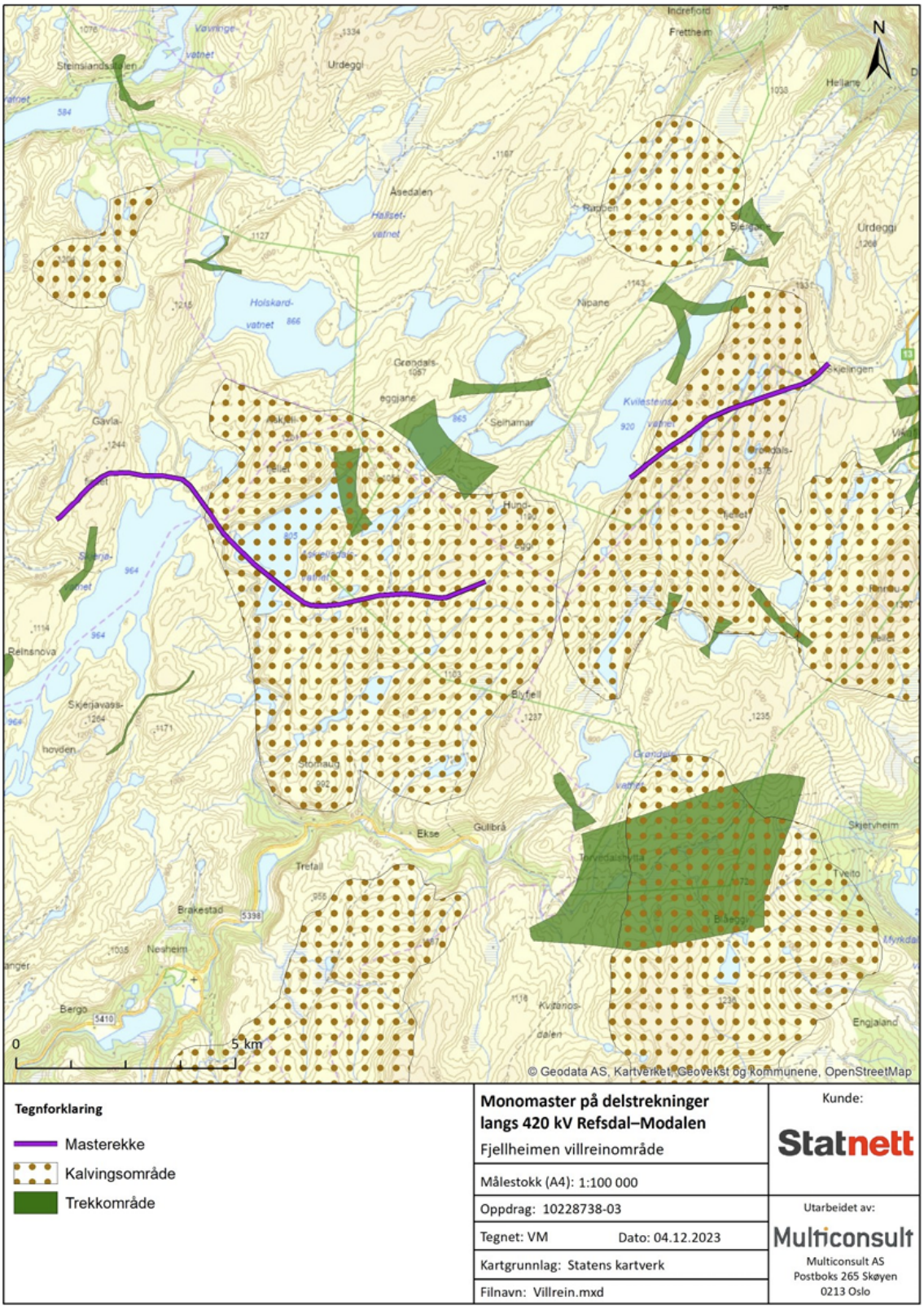

Kart 6: Kalvings- og trekkområder for villrein. Kilde: Multiconsult konsekvensutredning.

Multiconsult anbefaler som avbøtende tiltak at anleggsaktivitet ikke bør foregå i kalvingsperioden, som de oppgir er fra midten av mai til juli. De viser til at forstyrrelser i denne perioden kan gi langvarige negative virkninger på villreinstammen. Kalvingsområdene omfatter hele stolperekke A og store deler av stolperekke B. Videre skriver de at det kan bli aktuelt med inntransport av materiell og utstyr om vinteren. De anbefaler at det bør tas kontakt med Villreinstyret slik at en unngår inntransport av materiell og utstyr i perioder det er villrein i området.

Villreinnemda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell mener tiltaket ikke vil skape barrierer eller forsterke eksisterende barrierer så lenge det ikke blir lagd skjæringer som kan hindre frie trekk. De mener at det i anleggsfasen må tas særlig hensyn ved at forstyrrende arbeid på vinteren, og i kalvings- og oppvekstperioden, unngås. De gjør ellers oppmerksom på at Multiconsult bommer på kalvings- og oppvekstperioden, og opplyser at man regner denne fra 1. mai fram til siste del av juni. De viser også til at kalvingen i Fjellheimen villreinområde starter tidlig, noen ganger mot slutten av april. Villreinnemda gjør videre oppmerksom på et villreintrekk som krysser veien til Kvilesteinsvatnet, som er et sårbart trekk som allerede er negativt påvirket av aktivitet på veien. De anbefaler at det blir stilt krav om en rekke avbøtende tiltak for å hensynta villreinen under anleggsarbeidet, herunder at det bør holdes god kontakt med SNO Aurland som har oppsyn i Stølsheimen. Ved eventuell inntransport på vinterføre må man undersøke områdene på forhånd, og avvente dersom det går villreinflokker i nærheten. Eventuell transport på vinterføre bør avsluttes ved inngangen til april. Anleggsarbeidet må utføres på barmark, med oppstart tidligst 1. juli. Villreinnemda mener videre det må innføres rutiner for å holde oppsyn med fjellområdene i nærheten. Ved trekk av villrein i nærområdet til anleggsområdet må arbeidet stanses, og gjenopptas når dyrene har trukket ut igjen. I forbindelse med eventuell tilrettelegging for kjøring på barmark må det påses at det ikke blir lagd skjæringer som kan hindre frie trekk. Det bør benyttes minst mulig terrengkjøretøy. Eventuelle kjøretraseer må tilbakeføres slik at det ikke blir lagd nye traseer for ferdsel.

Vaksdal kommune, Voss herad og Stølsheimen verneområdestyre mener det er viktig å ta hensyn til villrein i anleggsfasen, og understreker at man må unngå anleggsaktivitet i kalvingsperioden.

Statsforvaltaren i Vestland peker på at det er usikkert hvilken effekt en ny stolperekke ved siden av eksisterende kraftledningen vil få for villreinen sin områdebruk. De viser til vurderingen av påvirkningen på kalvingsperioden i KU-en og gjør oppmerksom på at konklusjonen er basert på erfaringer med en 132 kV ledning. Statsforvaltaren viser til at sluttrapporten for VindRein/KraftRein-prosjektet gir en annen konklusjon for undersøkelser som ble gjort ved en 420 kV ledning. I Stølsheimen er det snakk om en 420 kV ledning der barrierevirkninger eller annen påvirkning på villrein er uviss, og at Statnett nå søker om å utvide bredden med en ny stolperekke. Statsforvaltaren kan ikke se at det er et godt grunnlag for konklusjonen om at tiltaket vil gi *noe negativ konsekvens* for Fjellheimen villreinområde.

Statnett ber NVE se de ulike innspillene om restriksjonsperiode for kalving i berørte områder samlet, og fastsette tydelige tidsrammer for restriksjoner i byggefasen slik at disse kan kommuniseres til entreprenører. Statnett ber om at restriksjonsperioden begrenses til det som er strengt nødvendig for å beskytte bruk av områdene til kalving.

NVE vurderer at de negative virkningene for villrein i hovedsak vil gjelde forstyrrelser knyttet til anleggsperioden. NVE stiller derfor vilkår om at anleggsarbeid ikke skal forekomme i kalvingsperioden fra 1. mai til 1. juli. For øvrige tidsperioder stiller NVE vilkår om at Statnett skal etablere et varslingssystem og rutiner for oppsyn med villrein nær tiltaksområdet under

anleggsarbeidet. Dersom reinen befinner seg så nær tiltaksområdet at den kan bli forstyrret, skal Statnett gjøre opphold i støyende anleggsarbeid, slik som helikopterflyving, sprengning og lignende. NVE stiller vilkår om at Statnett i detaljplanen skal lage en plan for anleggsarbeidet, i samråd med Villreinnemda. Planen skal beskrive hvordan hensynet til villrein skal ivaretas gjennom anleggsperioden, herunder rutiner for varsling og overvåking.

NVE vurderer at virkningene for villrein i driftsfasen vil være begrensede, sammenlignet med dagens situasjon, selv om det er noe usikkerhet om, og eventuelt i hvilken grad, tiltaket vil påvirke villreinens områdebruk. NVE viser til at det omsøkte tiltaket er relativt lite, og at monomastene vil plasseres langs Statnetts eksisterende 420 kV ledning. NVE mener det viktigste vil være å begrense virkningene i anleggsfasen, samt istandsetting av midlertidige terrenginngrep slik at tiltaket ikke tilrettelegger for økt ferdsel.

3.6.2 Naturmangfoldloven § 10, 11 og 12

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal påvirkningen av et økosystem vurderes ut fra den samlede belastningen økosystemet er eller blir påvirket av. Ifølge forarbeidene (Ot.prp. 52 (2008-2009) s. 381-382) er det effekten på naturmangfoldet som skal vurderes i prinsippet om samlet belastning, ikke det enkelte tiltaket som sådan. For å kunne gjøre dette er det nødvendig med kunnskap om andre tiltak og påvirkningen på et økosystem, hvor det både skal tas hensyn til eksisterende inngrep og forventede fremtidige inngrep.

Tiltaket Statnett søker om berører et fjellområde i Stølsheimen over en strekning på til sammen ca. 16 km. Området er allerede påvirket av tekniske inngrep, ettersom rekken med monomaster skal etableres langs dagens 420 kV ledning.

Det omsøkte tiltaket vil gi arealbeslag i snøleier og rødlistede arter tilknyttet denne naturtypen. Multiconsult viser i konsekvensutredningen til at de fleste av de registrerte artene finnes over hele landet, men at noen antas å ha sitt tyngdepunkt i vestlige nedbørsrike fjellstrøk, som Stølsheimen. De fleste artene anses som vanlige lokalt, med unntak av noen mer kalkkrevende arter som snølundmose. Multiconsult vurderer at belastningen på snøleier, og artene knyttet til snøleiene, først og fremst vil komme fra klimaendringer i fremtiden. Multiconsult vurderer at tiltaket vil påvirke bestandene i svært liten grad, og siden snøleier og artene knyttet til denne naturtypen er svært vanlig både nasjonalt og regionalt vil ikke tiltaket påvirke den samlede belastningen.

NVE har vurdert den samlede belastningen, jf. naturmangfoldloven § 10, av eksisterende og planlagte tiltak i området. Mastepunkter vil medføre direkte arealbeslag i snøleier og rødlistede arter knyttet til denne naturtypen. NVE vurderer at arealbeslaget er av begrenset omfang, og at virkningene i stor grad kan reduseres gjennom god detaljplanlegging. For villrein og fugl vil tiltaket medføre forstyrrelser i anleggsperioden. Selv om anleggsperioden vil være forbigående kan den potensielt gi langvarige virkninger for villrein og redusert hekkesuksess hos fugl dersom den gjennomføres i sårbare perioder. NVE vurderer at med de foreslåtte avbøtende tiltakene, vil ikke det omsøkte tiltaket gi virkninger som er i konflikt med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Naturmangfoldloven § 11 tilsier at tiltakshaver skal bære kostnadene ved miljøforringelse. NVE har anledning til å legge føringer i konsesjoner for eventuelle avbøtende tiltak som reduserer virkninger for naturmangfoldet. I naturmangfoldloven § 12 står det at skader på naturmangfoldet skal unngås ved bruk av driftsmetoder, teknikk og lokalisering som ut fra en samlet vurdering gir

de beste samfunnsmessige resultatene. NVE legger også til grunn at konsesjonsbehandlingen skal medføre at tiltaket lokaliseres der de samfunnsmessige ulempene blir minst, jf. energilovforskriften § 1-2. Samtidig vil en eventuell konsesjon legge føringer for hvilke avbøtende tiltak Statnett må gjennomføre for å minimere skadene på blant annet naturmangfoldet. NVE viser blant annet til vurderingen av vilkår i kapittel 3.6.1 På bakgrunn av dette mener NVE at naturmangfoldloven §§ 11 og 12 er hensyntatt.

Etter NVEs vurdering er det viktig at anleggsarbeid som potensielt kan berøre viktige biotoper og leveområder gjennomføres og tilpasses slik at inngrepene i disse områdene blir minst mulige. NVE vil i konsesjonen sette vilkår om en detaljplan, der blant annet avbøtende tiltak i anleggsperioden blir beskrevet nærmere.

3.6.3 Oppsummering av virkninger på naturmangfold

Deler av det omsøkte tiltaket ligger innenfor Stølsheimen landskapsvernområde over en strekning på til sammen 4,6 km. Multiconsult viser til at alle inngrep i verneområder vurderes som en sterk forringelse, og gir tiltaket konsekvensgraden *svært alvorlig.* Samlet sett vurderer Multiconsult at tiltaket vil gi *stor negativ* konsekvens for naturmangfold.

Statsforvalteren i Vestland peker på at Multiconsult sin sammenstilling av konsekvens i KU-en ikke er i tråd med føringene i M-1941. Basert på føringene viser de til at samlet konsekvens for naturmangfold i KU-en skal være svært stor negativ konsekvens, og ikke stor negativ konsekvens slik Multiconsult skriver.

Statnett, i dialog med utreder, vurderer at Statsforvalterens uttalelse gir et noe ufullstendig bilde av metoden i M-1941. De viser til at vurderingen er gjort med utgangspunkt i metoden i M1941, jf. tabell 1-16. Under konsekvensen «stor negativ konsekvens» fremgår det i tredje kulepunkt at ett delområde kan ha svært stor negativ konsekvens. De påpeker at i denne utredningen har ett delområde den alvorligste konsekvensgraden, ett delområde har middels konsekvens og tre delområder har noe konsekvens, som gir en overvekt av delområder med middels eller lavere konsekvens. På bakgrunn av dette, skriver Statnett at de ikke kan se at sammenstillingen bygger på feil metodebruk. De mener derfor at vurderingen er faglig forsvarlig. Statnett har også lagt vekk på at tiltaket går parallelt med eksisterende ledning, og store deler av ledningstraseen ligger utenfor verneområdet.

NVE registrer at Statsforvaltaren mener den samlede konsekvensgraden for naturmangfold bør settes til svært stor, fremfor stor, negativ konsekvens. NVE mener kunnskapsgrunnlaget for naturmangfold er tilstrekkelig til å fatte et konsesjonsvedtak uavhengig om tiltaket gis svært stor negativ konsekvens eller stor negativ konsekvens. NVE vurderer at virkningene for naturmangfold innenfor landskapsvernområde i stor grad vil avhenge god detaljplanlegging og gjennomføring av avbøtende tiltak. NVE viser i den forbindelse til vilkårene vi stiller for å ivareta sensitiv art av rovfugl, snøleier og rødlistede arter knyttet til disse naturtypene og villrein.

NVE registrerer ellers at Voss herad mener det vil være viktig med så sporløs ferdsel som mulig i anleggsperioden. Videre skriver de at anleggsplassene må etableres på en måte som gjør det mulig å tilbakeføre naturen etter utført arbeid. Villreinnemda trekker også frem viktigheten av å redusere terrengkjøring så langt det lar seg gjøre, og istandsetting av midlertidige terrenginngrep for å unngå økt ferdsel i området. NVE viser i den forbindelse til at vi stiller krav om at det skal

utarbeides en detaljplan. Vår detaljplanveileder stiller krav om at det skal beskrives hvordan alle områder som brukes midlertidig skal istandsettes og tilbakeføres til opprinnelig stand.

3.7 Landbruk og andre naturressurser

Vaksdal kommune gjør oppmerksom på at det omsøkte tiltaket ligger i et område som benyttes til utmarksbeite for sau. De skriver at beitebruk er en viktig del av landbruksdriften i nærområdet og mener det må tas hensyn til dette i anleggsarbeidet ved at Statnett har dialog med aktuelle beitelag og grunneiere. Kommunen mener støyende aktiviteter og stenging av tilkomstveger må unngås i perioder med utslipp og sanking av sau.

NVE mener det er fornuftig at Statnett har dialog med, og varsler, beitelag og grunneiere om anleggsarbeid, herunder helikopterbruk, i perioder med utslipp og sanking av sau. NVE stiller vilkår om at Statnett i detaljplanen må beskrive hvilke tiltak de skal gjennomføre for å begrense negative virkninger for berørte beitearealer.

3.8 Luftfart

Luftfartstilsynet mener at flysikkerhetsmessige virkninger utredes før det gis konsesjon. I dette arbeidet anbefaler de at Statnett tar kontakt med en rekke aktører, herunder Avinor, Norges luftsportforbund, Forsvaret, helikopterselskaper og flyklubber. Luftfartstilsynet registrerer at Statnett planlegger å benytte helikopter i anleggsarbeidet og gjør oppmerksom på at landingsplasser som hovedregel krever konsesjon etter luftfartsloven.

Statnett kommenterer at det omsøkte tiltaket ikke vil gi virkninger for luftfart i området, men at de vil avklare behov for landingsplasser inn mot oppstarten av byggearbeidene.

NVE bemerker at virkninger for luftfart er relevant å utrede dersom et tiltak kan gi vesentlige virkninger for dette temaet, jf. krav i NVEs konsesjonsveileder. NVE mener det omsøkte tiltaket ikke vil medføre vesentlige virkninger for luftfarten og vil derfor ikke kreve nærmere utredninger av dette. NVE viser i den forbindelse til at de omsøkte monomastene vil gå parallelt med dagens 420 kV ledning og at mastene vil bli betydelig lavere enn mastene på den eksisterende ledningen. NVE bemerker at Statnett uansett selv er ansvarlig for å innhente nødvendige tillatelser etter lovverk der NVE ikke er myndighet. NVE legger derfor til grunn at Statnett avklarer behovet for tillatelser for landingsplasser for helikopter med Luftfartstilsynet. NVE viser også til at vår detaljplanveileder stiller krav om at Statnett i detaljplanen må beskrive hvordan krav fra andre myndigheter blir ivaretatt, herunder luftfartsloven.

3.9 Naturfare

NVE har gjennomført søk i NVE Atlas og ser at de to strekningene der Statnett søker om å etablere monomaster går gjennom aktsomhetsområder for flom, snøskred, steinsprang og jord- og flomskred. NVEs konsesjonsveileder stiller krav at det for ledninger gjøres en vurdering av faren for at anlegget kan skades av flom og skred, og konsekvensene av en slik hendelse. For særlig utsatte strekninger må det gjennomføres nærmere kartlegging av grunnforhold og fare for flom og skred.

NVE registrerer at Statnett ikke har omtalt forholdet til naturfare i søknaden. NVE stiller samtidig i denne saken vilkår om at Statnett skal utarbeide en detaljplan og mener den endelige vurderingen av naturfare kan gjennomføres i denne fasen. NVE bemerker i den forbindelse at den endelige

plasseringen av master gjerne gjøres i detaljprosjekteringen og ikke er endelig bestemt når det søkes om konsesjon. Videre vil de to omsøkte strekningene med monomaster gå parallelt med den eksisterende kraftledningen fra Refsdal til Krossdalen. NVE legger derfor til grunn at tiltaket kan gjennomføres med tilstrekkelig sikkerhet mot de nevnte naturfaretypene. NVE stiller vilkår om at master som må plasseres i områder som er utsatt for flom og skred skal plasseres og dimensjoneres slik at risikoen for skade på ledningen blir akseptabel. Statnett må videre i detaljplanen beskrive om, og hvordan, master som skal plasseres i flom- og skredutsatte områder skal plasseres og dimensjoneres slik at risikoen for skade på ledningen reduseres til et akseptabelt nivå.

NVE bemerker at Statnett selv er ansvarlig for å sørge for effektiv sikring og beredskap og at byggingen av anleggene planlegges og gjennomføres med tilstrekkelig sikkerhet mot naturfare, jf. §§ 3-5 og 3-7 i energilovforskriften. Statnett plikter videre å sørge for tiltak for å forebygge og begrense virkningen av ekstraordinære situasjoner, samt sørge for at utbyggingen ikke fører til økt ulempe eller risiko for tredjepart. Dette følger av energiloven § 9-2 jf. § 9-1.

4 NVEs konklusjon og vedtak etter energiloven

4.1 Oppsummering av NVEs vurderinger

NVE har i dette notatet vurdert Statnetts søknad om monomaster til nye toppliner på to strekninger over ca. 5 km og 11,5 km i Vik, Vaksdal og Modalen kommuner og Voss herad i Vestland fylke. Etter energiloven kan det gi konsesjon til energianlegg som vurderes som samfunnsmessig rasjonelle, det vil si hvis de positive virkningene er større enn de negative.

Behovet for tiltak skyldes at det i dag er lav driftssikkerhet på 420 kV kraftledningen Refsdal–Krossdalen, som er viktig for å forsyne Bergensområdet med strøm, på utvalgte strekninger. Dette skyldes at deler av ledningen går i høyfjellsterreng fra 1 000 til 1 200 meter over havet der den er utsatt for store klimatiske påkjenninger som vind og isdannelse. Dette fører til høy feilhyppighet på ledningen, eksempelvis ved at topplinen siger ned mot faselinene, som medfører overslag. Det omsøkte tiltaket har en investeringskostnad på om lag 60 til 70 millioner norske kroner. NVE mener tiltaket er nødvendig for å øke forsyningssikkerheten på ledningen.

Tiltaket berører Stølsheimen landskapsvernområde og Statnett behøver dispensasjon fra verneforskriften. NVE mener monomastene vil representere et nytt visuelt element som vil øke de samlede visuelle virkningene av tekniske inngrep i området. Dette vurderes som særlig negativt der traseen går innenfor Stølsheimen landskapsvernområde. Monomastene vil også gå tett på to kulturminner ved Kvilesteinsvatnet og Katlavatnet. Mastepunktene vil gi direkte arealbeslag i snøleier og rødlistede arter knyttet til disse naturtypene. Videre kan anleggsarbeidet gi negative virkninger for villrein og rovfugl og medføre forstyrrelser for sau på utmarksbeite.

NVE mener videre det er mulig å redusere negative virkninger for miljø og samfunn av tiltaket gjennom god detaljplanlegging og stiller derfor flere vilkår om avbøtende tiltak. NVE stiller blant annet vilkår om at Statnett må utarbeide en detaljplan som beskriver hvordan anleggsarbeidet kan gjennomføres for å redusere negative virkninger for omgivelsene. De avbøtende tiltakene NVE stiller vilkår om utdypes nærmere i kapittel 4.2.

4.2 Anleggets utforming og avbøtende tiltak

For å redusere virkningene av prosjektet har NVE pekt på en rekke avbøtende tiltak i våre vurderinger i kapittel 3. Nedenfor følger en oppsummering av de avbøtende tiltakene NVE mener Statnett må gjennomføre for å redusere de negative virkningene av tiltaket NVE nå gir tillatelse til.

4.2.1 Snøleievegetasjon

Statnett må benytte relevant fagkyndig kompetanse i den endelige plasseringen av mastepunktene. Monomastene skal så langt det lar seg gjøre plasseres utenfor de mest verdifulle områdene i snøleievegetasjon.

4.2.2 Sensitiv art av rovfugl

Statnett må gjennomføre en supplerende kartlegging om den aktuelle sensitive fuglearten hekker i tiltaksområdet innenfor delområdet NM4 Katlavatnet før særlig støyende arbeider kan starte dersom de må foregå i artens hekkeperiode fra mars til juli. Kartleggingen skal gjennomføres innenfor den aktuelle artens hekkeperiode og må gjennomføres på nytt hvert år det planlegges særlige støyende arbeider i hekkesesongen. Relevant fagkyndig kompetanse skal benyttes.

Dersom kartleggingen viser at hekking av sensitiv art av rovfugl forekommer, skal det ikke gjennomføres særlig støyende anleggsarbeider som kan påvirke de kartlagte lokalitetene i artens hekkeperiode. Dette vil da gjelde for eksempel helikopterflyving, sprengning og skjøting av liner. Dersom Statnett mener det likevel er nødvendig med særlig støyende arbeider i hekkeperioden, må de begrunne dette i detaljplanen, og i samråd med relevant fagkyndig kompetanse, beskrive og begrunne andre avbøtende tiltak som skal gjennomføres for å ivareta den aktuelle fuglearten. NVE viser til at det uansett ikke skal forekomme anleggsarbeid i kalvingsperioden til villrein fra 1. mai til 1. juli se kapittel 4.2.3.

4.2.3 Villrein

Anleggsarbeid skal ikke forekomme i kalvingsperioden til villrein fra 1. mai til 1. juli.

Statnett skal etablere et varslingssystem og rutiner for oppsyn med villrein nær tiltaksområdet under anleggsarbeidet. Dersom reinen befinner seg så nær tiltaksområdet at den kan bli forstyrret, skal Statnett gjøre opphold i støyende anleggsarbeid, slik som helikopterflyving, sprengning og lignende.

4.2.4 Naturfare

Hvis master må plasseres i områder som er utsatt for flom, snøskred, steinsprang og jord- og flomskred, skal de plasseres og dimensjoneres slik at risikoen for skade på ledningen blir akseptabel.

4.2.5 Detaljplan

Transport knyttet til bygging, drift og vedlikehold av kraftledninger kan medføre negative miljøvirkninger. Etter NVEs erfaring kan en detaljplan bidra til å redusere eller unngå negative miljøvirkninger ved bygging, drift og vedlikehold av kraftledninger. Denne er forpliktende for entreprenør og byggherre. NVE vil sette vilkår om at Statnett utarbeider en slik plan, som det

forutsettes at de drøfter med de berørte kommunene, grunneiere og andre rettighetshavere. Detaljplanen skal godkjennes av NVE før anleggsstart. NVE har utarbeidet en veileder for utforming og innhold av en slik detaljplan som vi forutsetter at følges. I tillegg til kravene som følger av detaljplanveilederen stiller NVE vilkår om at følgende momenter skal beskrives i detaljplanen:

- Beskrive hvordan masteplasseringen skal være for å begrense de visuelle virkningene av tiltaket.
- Beskrive hvordan anleggsarbeidet skal gjennomføres, og mastene skal plasseres, for å unngå direkte berøring av kulturminner, herunder kulturminne fire og 300932.
- Dersom Statnett mener det er nødvendig med særlig støyende arbeid i hekkeperioden må de begrunne dette, og i samråd med relevant fagkyndig kompetanse beskrive og begrunne andre avbøtende tiltak som skal gjennomføres for å ivareta den aktuelle fuglearten.
- Beskrive behovet for ytterligere kartlegging i forbindelse med masteplassering i snøleievegetasjon. Dersom beslutningsgrunnlaget vurderes som for dårlig til å hensynta snøleievegetasjon i masteplasseringen, må det gjennomføres ytterligere kartlegging. Statnett må også beskrive hvordan hensynet til snøleievegetasjon skal ivaretas.
- Dersom masteplasseringer vil innebære en avveining mellom landskap, naturtyper, kulturminner eller andre hensyn, må det opplyses om dette og hvilke vurderinger som er gjort.
- Lage en plan for anleggsarbeidene, i samråd med Villreinnemda, som beskriver hvordan hensynet til villrein skal ivaretas gjennom anleggsperioden, herunder rutiner for varsling og overvåking.
- Beskrive hvilke tiltak som skal gjennomføres for å begrense negative virkninger for berørte beitearealer.
- Beskrive om, og hvordan, master som plasseres i områder utsatt for flom, snøskred, steinsprang og jord- og flomskred skal plasseres og dimensjoneres slik at risikoen for skade på ledningen reduseres til et akseptabelt nivå.

4.3 NVEs konklusjon

NVE mener fordelene ved Statnetts omsøkte tiltak med monomaster for nye toppliner på to strekninger langs den eksisterende 420 kV kraftledningen Refsdal–Krossdalen er større enn ulempene og at tiltaket er samfunnsmessig rasjonelt. NVE vil derfor gi Statnett konsesjon til det omsøkte tiltaket.

I medhold av energiloven gir NVE Statnett konsesjon til å bygge, eie og drive de nevnte anleggene i følgende elektriske anlegg i Vik, Vaksdal og Modalen kommuner og Voss herad i Vestland fylke. Tillatelsen gis i anleggskonsesjon, NVE-ref. 202517365-37, hvor anleggene NVE gir konsesjon til er nærmere beskrevet.

5 NVEs vurdering av søknader om ekspropriasjon, allmannastevning og forhåndstiltredelse

Ekspropriasjon innebærer at en grunneier eller rettighetshaver må gi fra seg eiendomsrettigheter eller andre rettigheter uten å godta dette frivillig, mot at det i en etterfølgende skjønnssak fastsettes erstatning. Dette vil kunne skje dersom grunneier/rettighetshaver og Statnett ikke lykkes i å forhandle seg fram til minnelige avtaler. NVE forutsetter at tiltakshaver forsøker å komme frem til minnelige ordninger med berørte grunneiere og rettighetshavere jf. ekspropriasjonsloven § 12.

5.1 Hjemmel

Statnett har i medhold av lov om oreigning av fast eigedom av 23. oktober 1959 (ekspropriasjonsloven) § 2 nr. 19 søkt om tillatelse til å foreta ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å bygge, eie og drive de omsøkte anleggene, herunder rettigheter for all nødvendig ferdsel og transport. Ekspropriasjonsloven § 2 nr. 19 gir hjemmel til å ekspropriere «*så langt det trengst til eller for (…) varmekraftverk, vindkraftverk, kraftliner, transformatorstasjonar og andre elektriske anlegg*.» Bestemmelsen gir NVE hjemmel til å samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett eller bruksrettigheter for å bygge, eie og drive de omsøkte anleggene.

5.2 Omfang av ekspropriasjon

Søknaden gjelder ekspropriasjon til nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av de omsøkte anleggene, herunder rettigheter for all nødvendig ferdsel og transport.

Statnett søker om ekspropriasjon til bruksrett for følgende arealer:

- Kraftledningsgaten: Nødvendig areal for fremføring av den omsøkte traseen med monomaster bli klausulert. Retten omfatter også rydding av skog i traseen i driftsfasen.
- Nødvendig adkomst, ferdsel og transport: Dette omfatter nødvendige rettigheter til adkomst, lagring, ferdsel og transport av utstyr og materiell på eksisterende privat vei mellom offentlig vei og ledningsanlegg, i terrenget mellom offentlig eller privat vei frem til ledningsanleggene og terrengtransport i ledningstraseen, herunder nødvendige utbedringer. Bruksretten gjelder også for uttransportering av tømmer som hugges i tilknytning til anlegget, nødvendig transport som følge av riving av eksisterende toppliner og uttransport av gammel materiell. Bruksretten gjelder også rett til å lande med helikopter.
- Riggplasser: Rett til å etablere riggplasser. Rett til å bruke eksisterende riggplasser.

5.3 Interesseavveining

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis etter at det er foretatt en interesseavveining etter ekspropriasjonsloven § 2 annet ledd: «Vedtak eller samtykke kan ikkje gjerast eller gjevast uten at det må reknast med at inngrepet tvillaust er meir til gagn enn skade.» Dette innebærer at samtlige skader og ulemper de omsøkte anlegg medfører, skal avveies mot den nytten som oppnås med ekspropriasjonen.

5.3.1 Vurdering av om inngrepet uten tvil er til mer gavn enn til skade

Interesseavveiningen i denne saken innebærer at hensynet til samfunnets interesse i forsyningssikkerhet avveies mot hensynet til de grunneiere eller rettighetshavere som blir berørt og til andre allmenne interesser knyttet til miljø i vid forstand. NVE mener det fremlagte kunnskapsgrunnlaget i saken er tilstrekkelig til å foreta en interesseavveining etter ekspropriasjonsloven § 2 annet ledd og viser til våre vurderinger av tiltakets virkninger i kapittel 3 for mer informasjon.

Enkeltpersoner blir i varierende grad direkte berørt av bygging og drift av de anleggene det er gitt konsesjon til. NVE mener likevel at de samfunnsmessige fordelene ved det konsesjonsgitte tiltaket veier tyngre enn hensynet til den enkelte grunneier eller rettighetshaver. NVE har etter en samlet

vurdering funnet at de samfunnsmessige fordeler ved de anlegg det er gitt konsesjon til utvilsomt er større enn skader og ulemper som påføres andre.

5.4 NVEs samtykke til ekspropriasjon

Det foreligger grunnlag etter ekspropriasjonsloven § 2 annet ledd, jf. § 2 nr. 19 til å gi samtykke til ekspropriasjon for de anleggene Statnett har søkt om. NVE viser til vedtak om samtykke til ekspropriasjon, NVE-ref. 202517365-38.

NVE gjør samtidig oppmerksom på at ekspropriasjonstillatelsen faller bort dersom begjæring av skjønn ikke er framsatt innen ett år etter endelig vedtak er fattet, jf. ekspropriasjonsloven § 16.

NVE forutsetter at Statnett forsøker å komme fram til minnelige ordninger med berørte grunneiere og rettighetshavere. Dersom dette ikke er mulig, skal den enkelte grunneier kompenseres gjennom skjønn.

5.5 NVEs samtykke til allmannastevning

Statnett skriver i søknaden at de har kartlagt eiendoms- og bruksforholdene langs traseen, men at de vurderer at det kan være enkelte grunneiere eller rettighetshavere som er oversett. Statnett begrunner dette med at store deler av området består av umatrikulert grunn (0/0-områder). I tillegg opplyser de at hjemmelshavere til flere eiendommer er dødsbo som ikke er skiftet. Statnett skriver at de har foretatt undersøkelser for å avdekke hvem som er reell og formell eier til disse eiendommene, men at det fortsatt er uklart hvem som er eier for flere av disse. De søker derfor om samtykke til innstevning av grunneiere, såkalt allmannastevning, etter ekspropriasjonsloven § 20.

NVE har myndighet til å gi samtykke til allmannastevning i særlige tilfeller, dersom det er særlig store vansker med å stevne alle grunn- og rettighetshavere som berøres av ekspropriasjonsinngrepet individuelt i skjønnsprosessen. Hovedregelen er at alle berørte grunneiere og rettighetshavere skal få anledning til å uttale seg før det fattes vedtak om samtykke til ekspropriasjon.

NVE ba i e-post av 1. oktober 2026 Statnett om nærmere begrunnelse på hvilke områder og eiendommer de vurderer at det er vanskelig å kartlegge hjemmelshavere og hvorfor. Statnett utdyper i e-post av 8. oktober 2026, NVE-ref. 202517365-43, at utfordringen knytter seg til at enkelte av de berørte områdene består av historiske stølsområder, felleseier og andre rettighetsforhold hvor det ikke med tilstrekkelig sikkerhet kan fastslås at samtlige rettighetshavere er kjent eller identifisert. Statnett skriver at dette blant annet gjelder stølsområdene Skjelingen, Hola, Mørkved-Grønndalen, Kvilesteinen/Valsvikdalen, Trefall og Holmen samt Nygård felleseie. Grunnlaget for søknaden om allmannastevning skyldes derfor ikke at de berørte arealene er ukjente, men at det for enkelte av områdene ikke kan utelukkes at det finnes rettighetshavere som ikke har latt seg identifisere gjennom ordinære undersøkelser av matrikkel, grunnbok, historiske skjønnsdokumenter og øvrige tilgjengelige kilder. Videre bemerker de at det historiske skjønnet ved etableringen av dagens ledning også beskriver at det forelå uklare eiendoms- og rettighetsforhold i flere av de berørte områdene. Statnett mener derfor at allmannastevning er nødvendig for å sikre at eventuelle ukjente, eller ikke-identifiserte, rettighetshavere gis anledning til å ivareta sine interesser i saken.

NVE mener allmannastevning kan være aktuelt i saker som gjelder store arealer der det er vanskelig å få oversikt over samtlige berørte grunn- og rettighetshavere, eller der det er uklare eierforhold. NVE mener dette er tilfellet for eventuelle rettigheter som rammes av inngrep langs de to omsøkte ledningsstrekkene, herunder Skjelingen stølsområde, Hola stølsområde, Mørkved-Grønndalen stølsområde, Kvilesteinen/Valsvikdalen stølsområde, Trefall stølsområde, Holmen stølsområde og Nygård felleseie. NVE mener Statnett har gjort så mye man kan forvente i forsøket på å avklare eierforholdene i denne saken og anser derfor at vilkåret for å gi samtykke til allmannastevning er oppfylt. NVEs samtykke til allmannastevning er gitt i tillatelse med NVE-ref. 202517365-39 av i dag.

Statnett skal kunngjøre allmannastevningen i Norsk lysingsblad og minst to blader som er alminnelig lest på stedet. Videre skal stevningen og innkallelsen kunne slås opp på høvelige steder, jf. ekspropriasjonsloven § 20. Statnett må også i skjønnsbegjæringen på ordinær måte oppgi alle kjente berørte grunneiere og rettighetshavere, også i det området som omfattes av allmannastevningen.

5.6 Forhåndstiltredelse

Statnett søker også om forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven § 25. Forhåndstiltredelse innebærer at tiltakshaver kan sette i gang anleggsarbeidet før skjønn er avholdt og erstatning er fastsatt.

Normalt forutsetter samtykke til forhåndstiltredelse at skjønn er begjært. NVE har foreløpig ikke realitetsbehandlet denne delen av søknaden, og vil avgjøre søknaden om forhåndstiltredelse når skjønn eventuelt er begjært.

NVE
Norges vassdrags- og energidirektorat

A Vedlegg – Oversikt over lovverk og behandlingsprosess

A.1 Energiloven

For å bygge, eie og drive elektriske anlegg kreves det konsesjon etter energiloven § 3-1. NVE er delegert myndighet til å treffe vedtak om å bygge, eie og drive elektriske anlegg, herunder kraftledninger og transformatorstasjoner.

A.2 Ekspropriasjonsloven

Tiltakshaver har også søkt om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven. I utgangspunktet skal tiltakshaver forsøke å inngå minnelige avtaler med grunneiere og rettighetshavere for å sikre seg nødvendige rettigheter til bygging, drift og vedlikehold av de elektriske anleggene. For det tilfelle det ikke er mulig å inngå minnelige avtaler med alle grunneiere og rettighetshavere, vil det være nødvendig med ekspropriasjonstillatelse for å kunne gjennomføre tiltaket. Etter ekspropriasjonsloven § 2 nr. 19 er kraftledninger, transformatorstasjoner og andre elektriske anlegg mulige ekspropriasjonsformål. I tillegg til ekspropriasjon er det vanlig å søke om forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven § 25, som innebærer en tillatelse til å iverksette ekspropriasjonsinngrep før det foreligger rettskraftig skjønn. Det er NVE som er ansvarlig for behandlingen etter ekspropriasjonsloven.

A.3 Samordning med annet lovverk

A.3.1 Plan- og bygningsloven

Kraftledninger og transformatorstasjoner med anleggskonsesjon etter energiloven § 3-1 er ikke omfattet av lovens plandel. Lovens krav til konsekvensutredninger og krav til kartfesting gjelder fortsatt. Unntaket betyr at:

- konsesjon kan gis uavhengig av planstatus
- det ikke skal utarbeides reguleringsplan eller gis dispensasjon
- det ikke kan vedtas planbestemmelser for slike anlegg

Vedtak om elektriske anlegg som krever anleggskonsesjon skal kun fattes av energimyndighetene. De øvrige myndigheter er høringsinstanser. Statlige, regionale og lokale myndigheter får etter ikrafttredelse av den nye loven innsigelsesrett og klagerett på NVEs konsesjonsvedtak etter energiloven, jf. energiloven § 2-1.

Behandlingsreglene for kraftledninger skal praktiseres for elektriske anlegg med tilhørende konstruksjoner og nødvendig adkomst. Dette innebærer at adkomstveier som er nødvendig for driften av energianleggene skal inntegnes på konsesjonskartet, behandles samtidig med anlegget for øvrig og inngå i konsesjonsvedtaket. Disse skal ikke behandles etter plan- og bygningsloven, under forutsetningen at disse veiene gis en betryggende behandling etter energiloven, der berørte interesser gis mulighet for å gi sine innspill. Veier som ikke inngår i prosessen fram til konsesjonsvedtaket, skal framlegges i detaljplaner som følger opp konsesjonsvedtaket, eller behandles av kommunene etter plan- og bygningsloven.

Selv om nettanlegg kan etableres uavhengig av innholdet i eksisterende arealplaner, betyr ikke at det er likegyldig for utbygger eller NVE hvilken arealbruk som berøres og hvilke planer som foreligger. Eksisterende bruk av arealene er som før en viktig del av de reelle hensynene som skal ivaretas når alternative traseer vurderes og en konsesjonsavgjørelse fattes. Foreliggende regulering til vern kan for eksempel være en viktig grunn til å unngå dette arealet, men planen gir ingen absolutte krav om å unngå arealet.

Elektriske anlegg som er unntatt fra plan- og bygningsloven skal i kommunale plankart fremtre som hensynssoner, noe som betyr at det skal registreres kraftledninger med tilhørende byggeforbudssoner i samsvar med regelverket til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. På kart vil ledninger være vist som et skravert område. Tidligere framstilling av ledninger som planformål (spesialområde, fareområde) med egne farger skal fases ut. Planformål ved ledninger skal framstilles ut fra forutsatt bruk av arealet i området for øvrig.

Kraftledninger med anleggskonsesjon er også unntatt fra byggesaksdelen i plan- og bygningsloven. Unntaket gjelder elektriske anlegg, som er en fellesbetegnelse på elektrisk utrustning og tilhørende byggtekniske konstruksjoner. Konstruksjoner som ikke har betydning for drift og sikkerhet ved de elektriske anleggene vil derfor omfattes av byggesaksbestemmelsene. Enkelte byggverk tilknyttet transformatorstasjoner vil dermed fortsatt kunne kreve byggesaksbehandling fra kommunen. I denne saken har ikke tiltakshaver søkt om slike byggverk.

A.3.2 Kulturminneloven

Alle fysiske inngrep som direkte kan påvirke kulturminner eller kulturlandskap, skal avklares mot kulturminneloven (kulml.) før bygging. Generelt skal det være gjennomført undersøkelser i planområdet for å avdekke mulige konflikter med automatiske fredete kulturminner, jf. kulml. § 9. Eventuelle direkte konflikter mellom det planlagte tiltaket og automatisk fredete kulturminner, må avklares gjennom en dispensasjonssøknad etter kulturminneloven.

A.3.3 Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen.

Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper. Loven fastsetter videre forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet føre-var-prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning.

Prinsippene i naturmangfoldloven skal trekkes inn i den skjønnsmessige vurderingen som foretas når det avgjøres om konsesjon etter energiloven skal gis, til hvilken løsning og på hvilke vilkår. I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det skal fremgå av begrunnelsen hvordan prinsippene om bærekraftig bruk er anvendt som retningslinjer. Tiltakets betydning for forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer eller arter, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5 drøftes der det er aktuelt. Miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig

perspektiv, der hensynet til det planlagte tiltaket og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

B Vedlegg – Høringsparter

Konsesjonssøknaden og søknad om ekspropriasjon, allmannastevning og forhåndstiltredelse, ble sendt på høring 10. juni 2026. Fristen for å komme med merknader ble satt til 14. august 2026. De berørte kommunene ble bedt om å legge søknadene ut til offentlig ettersyn.

Den offentlige høringen av søknaden ble kunngjort etter gjeldende regler i Norsk lysingsblad 10. juni 2026, i Avisa Hordaland og Sogn Avis 16. juni 2026 og i Vaksdalsposten 18. juni 2026.

Vestland fylkeskommune, Voss herad og Vaksdal kommune ga NVE beskjed om at de ønsket å behandle saken i ulike politiske organer og fikk anledning til å ettersende endelige høringsuttalelser innen 24. august (Vestland fylkeskommune), 3. september (Voss herad) og 10. september 2026 (Vaksdal kommune).

Statnett orienterte berørte grunneiere og rettighetshavere om høringen i brev datert 17. juni 2026. NVE ba videre Statnett om å videresende høringsbrevet til øvrige relevante aktører som ikke mottok søknadene på høring.

Høringsuttalelsene og Statnetts kommentarer til disse, er tilgjengelige via eInnsyn ved å klikke på denne lenken.

Instansene som fikk søknadene på høring, er vist i tabell 1 på neste side.

Tabell 1: Høringsparter

Type høringspart	Navn på høringspart
Kommunale og regionale myndigheter	• Vaksdal, Modalen og Vik kommuner og Voss herad • Vestland fylkeskommune • Statsforvaltaren i Vestland • Stølsheimen verneområdestyre
Sentrale myndigheter	• Forsvarsbygg • Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap • Luftfartstilsynet • Avinor • Villreinnemnda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell
Tekniske instanser	• Telia Norge AS • Telenor Norge AS • BKK AS • Modalen kraftlag SA • Tendranett AS • Sygnir AS • Linja AS
Interesseorganisasjoner	• Naturvernforbundet i Hordaland og Naturvernforbundet i Indre Sogn • Birdlife Norge • Bergen og Hordaland Turlag, Sogn og Fjordane Turlag, Vaksdal Turlag og Vik Turlag • Vestland Bondelag og Sogn og Fjordane Bondelag • Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag og Hordaland Bonde- og Småbrukarlag • Bergen og Omland Friluftsråd • Forum for natur og friluftsliv Hordaland og Forum for natur og friluftsliv Sogn og Fjordane • Fortidsminneforeningen i Hordaland og Fortidsminneforeningen i Sogn og Fjordane • AT Skog SA • Nordhordland Skogeigarlag SA • Villreinrådet i Norge • Stølsheimen Villreinvald • Norges luftsportforbund • Motvind Norge
Andre	• Grunneiere og rettighetshavere